

תפסיר רס"ג

(ד) פקאל לשיוך מדין. אלאן סילחס הולאי אלגוק כל נאס הואלינא. כמא ילחס אלתיזר כיציר אלצתרא. וכאן בלק אבן צפור. מלפיהם פי דיאלך אלוקת: (ה) פבעת ברסל אלי בלעם אבן בעור. אלי פאתורא. אלדי עלי אלפראת. בלד קומה לידעו בה.

מִן קֶדֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל-זַקְנֵי מִדְיָן עִתָּה יִלְחֲכוּ הַקָּהָל אֶת-כָּל-סִבִּיבֹתֵינוּ כַּלְחַף הַשּׁוֹר אֵת יֶרֶק הַשָּׂדֶה וּבִלְק בֶּן-צְפוּר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בַּעַת הַהוּא:**

ואמר מואב לסבי מדין. בען. ישיצון

קהלא ית כל סחרננא. כמא דמלחיד תורא. ית ירוקא דחקלא. ובלק בר צפור. מלכא למואב בעדנא ההוא: **וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל-בָּלְעָם בֶּן-בְּעֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל-הַנְּהַר אַרְיָן בְּנֵי-עַמּוֹ לִקְרֹא-לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כֶּסֶף אֶת-עֵינַי הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלִי:**

— רס"י —

מעות, כף כל המלכים מריצין לו אגרותיהם. ולפי פשוטו שלמקרא כף שם המקום: **אַרְיָן בְּנֵי עַמּוֹ.** שלבלק. משם היה, וזה היה מתנבא ואומר לו עתיד אתה למלוך. ואם תאמר מפני מה השרה הקדוש ברוף הוא שכינתו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לאמות לומר אלזו היו לנו נביאים חורנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם, שבתחלה היו גדורים בעריות וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות: **לִקְרֹא לוֹ.** הקריאה שלו היתה ולהנאתו, שהיה פוסק לו ממון הרבה: **עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם.** ואם תאמר מה מדיקף: **הִנֵּה כֶּסֶף אֶת עֵינַי הָאָרֶץ.** סידחון ועוג שהיו שומרים

ד אל זקני מדין. והלא מעולם היו שונאים זה את זה, שונאמר (בראשית לו, לב) המכה את מדין בשדה מואב, שבאו מדין על מואב למלחמה. אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב לטול עצה ממדין, כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם שלא לו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו. אמרו לו אין כחו אלא בפיו. אמרו אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו: **כַּלְחַף הַשּׁוֹר.** כל מה שהשור מלחף אין בו ברכה: **בַּעַת הַהוּא.** לא היה ראוי למלכות. מנסיכי מדין היה, וכיון שמת סידחון מנחהו עליהם לצורך שעה: **כַּפְתוּרָה.** כשלחני הנה שהכל מריצין לו

זלק הדקדוק: ה פתורה. הנעימה על התי"ו (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

וְקָאֵל לָהּ הַיְהוּדָא קוּם כִּי־ג מִן
מִצְרַיִם קָד גִּשָׁא צִיֵּאֲהֵר
אֶל־אֶרֶץ. וְהוּ גְאֹלֵס מְקַאֲבֵלִי:
(ו) וְאֵלֶּאן פִּתְעָאֵל אֲלַעְנָה
לִי. אֲדִי הֵם אַעְצִים מִנִּי.
פִּלְעֵלִי אֲסַתְטִיעַ אֵן
אֲחֲאֲרִיבָה. וְאֲטַרְדִּיה מִן אֲלַבְלִי.
לֵאנִי אַעֲלֵם. אֵן מִן
תְּבִאֲרִכָה מִבְּאֲרֵךְ. וּמִן
תִּלְעֵנָה יִלְעֵן: (ז) פְּמִצִּי שִׁיּוּדִי
מוֹאֵב וְשִׁיּוּדִי מִדִּין. וּפִאֲלֵאת
מַעֲהֵם. חֲתִי וְאִפּוּ בִלְעָם.
פִּאֲכִיבְרוּהָ בְּפִלְאָם בִּלְק:

וּשְׁלַח אֲזַגְדִּין לְוֹת בִּלְעָם בַּר בְּעוֹר.
לְפַתּוֹר. אֲרָם דְּעַל פֶּרֶת. אֲרַע בְּנֵי עַמִּיָּה
לְמַקְרֵי לִיָּה. לְמִימֵר. הָא. עַמָּא נִפְק
מִמִּצְרַיִם הָא חֲפָא יֵת עֵין שְׂמִשָּׂא
דְּאֲרַעָא. וְהוּא שְׂרֵי מְלִקְבֵלִי: וְעֵתָהּ
לְכָה־נָא אֲרָה־לִי אֶת־הָעַם
הַזֶּה כִּי־עֲצוּם הוּא מִמֶּנִּי
אוּלֵי אוֹכַל נִפְה־בּוֹ וְאֲגַרְשֵׁנוּ
מִן־הָאֲרֶץ כִּי יִדְעֵתִי אֶת
אֲשֶׁר־תְּבַרְךְ מְבָרְךְ וְאֲשֶׁר

תֵּאֲר יוֹאֲר: וּבַעַן אֵיתָא כְּעַן לוֹט לִי יֵת עַמָּא הַדִּין. אֲרִי תַקִּיף
הוּא מִנִּי. מָאָם אִפּוֹל לְאֲגָחָא בֵּיה קֶרֶב. וְאֲתִרְכַּנְיָה מִן אֲרַעָא. אֲרִי
יִדְעָנָא. יֵת דִּתְבַרְיךְ מְבָרְךְ. וְדִתְלוֹט לִיט: וְיִלְכּוּ זְקֵנֵי מוֹאֵב
וְזְקֵנֵי מִדִּין וְקִסְמִים בִּידָם וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם
וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דְּבַרֵי בִלְק: וַאֲזָלוּ. סְבִי מוֹאֵב וְסְבִי מִדִּין.
וְקִסְמִיא בִּיִדְהוֹן. וְאֵתוּ לְוֹת בִּלְעָם. וּמְלִילוּ עַמִּיָּה פִתְגְּמֵי בִלְק:

— כש"י —

אוֹתָנּוּ עֲמָדוֹ עֲלֵיהֶם וְהִרְגוּם: וְהוּא יֵשֵׁב
מְמִלִי. חֲסַר כְּתִיב, קְרוֹבִים הֵם לְהַכְרִיתָנִי,
כְּמוֹ (חֲלִיס קִיס, י) כִּי אֲמִילָם: וְנִפְה בּוֹ. אֲנִי
וְעַמִּי נִפְה לּוֹ בְּהֵם. דְּבַר אַחַר לְשׁוֹן מִשְׁנָה
הִיא (צ"מ קכ ז) מִנְפָּה לּוֹ מִן הַדְּמִים, לְחֲסַר
מֵהֶם מַעֲט: כִּי יִדְעֵתִי וְגוֹי. עַל יְדֵי מְלַחְמַת
סִיחוֹן שְׁעִירָתוֹ לְהַכּוֹת אֶת מוֹאֵב: ז' וְקִסְמִים

זֶלְק הַדְּקִדּוֹק: וְלַכָּה נָא אֲרָה־לִי. כֵּתֵב ר' יְהוּדָה כִּי הוּא מֵהַדְּגֵשׁ וּמִשְׁפָּטוֹ אֲרָה לִי:
וְקִסְמִים בִּידָם. תְּרַגּוּם אוֹנְקְלוֹס וְקִסְמִיא הַקּוּ"ף בְּפִתּוֹחַ עַל מִשְׁקַל נַחְשִׂיא דְלַקְמָן:

תפסיר רס"ג

(ח) פקאל להם. ביתו ההנא אללילה. וארד עליכם גואבא. כמא יקול אללה לי. פאקאם רויסא מואב ענד בלעם: (ט) פואפא אמר אללה בלעם. וקאל מפתתחא. מן הולאי אלקום אלדין מעד: י קאל. אן בלק אבן צפור. מלך מואב בעת' בהם אלי: יא) יקול אן אלקום אלדי כירג מן מצר. קד ג'טא צאהר אלארץ. אלאן

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וְהִשְׁבַּתִּי אִתְּכֶם דְּבַר כַּאֲשֶׁר יִדְבֹר יְהוָה אֵלַי וַיֵּשְׁבוּ שְׂרֵי-מוֹאֵב עִם-

בְּלַעַם: וְאָמַר לְהוֹן. בֵּיתוֹ הֵכָא בְּלִילִיא. וְאֲתִיב יִתְכוֹן פִּתְגָמָא. כְּמָא דִּימְלִיל יי עֲמִי. וְאוֹרִיכוּ רַבְרַבִּי מוֹאֵב עִם בְּלַעַם: וַיִּבֹא אֱלֹהִים אֶל-בְּלַעַם

וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ: וְאֵתָא מִימַר מִן קָדָם יי לֹות בְּלַעַם. וְאָמַר. מִן גּוֹבְרִיא הָאֵלִין דְּעִמָּךְ: וַיֹּאמֶר בְּלַעַם אֶל-הָאֱלֹהִים בַּלֵּק בֶּן-צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאֵב שִׁלַּח אֵלַי: וְאָמַר בְּלַעַם קָדָם יי. בַּלֵּק בֶּר צִפּוֹר. מֶלֶךְא דְּמוֹאֵב שִׁלַּח לֹותִי: הִנֵּה הָעַם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּס אֶת-עֵין הָאָרֶץ עֵתָה לָכֶּה קִבְּהָ לִי אֹתוֹ אוֹלֵי אוֹכְלֵי לֶחֶם בּוֹ וַיִּגְרֹשׁוּהוּ: הָא עֲמָא דִּנְפַק מִמִּצְרַיִם. וְחָפָא יֵת עֵין שְׁמֵשָׁא דְאַרְעָא.

— כש"י —

ט מי האנשים האלה עמך. להטעותו בא. אמר פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שזה עליו, אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין: י בלק בן צפור וגוי. אף על פי שאיני חשוב בעיניך, חשוב אני בעיני המלכים: יא קבה לי. זו קשה מארה לי, שהוא נוקב ומפרש: וגרשתיו. מן העולם. ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן הארץ, איני מבקש אלא להסיעם מעלי, ובלעם היה

הלכו להם: ס לינו פה הלילה. אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אמות העולם, וכן לכן בחלום הלילה, שנאמר (בראשית לא, כד) ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה. כאדם ההולך אצל פלגשו בהקבא: כאשר ידבר ה' אלי. אם ימליכני ללכת עם בני אדם פמותכם אלף עמכם, שמא אין כבודו לתתי להלך אלא עם שרים גדולים מכם: וישבו. לשון עקבה:

תפסיר רס"ג

תעאל סבה לי. לעלי אסתטיע
אן אחארבה ואטרדה:
יב) קאל לה לא תמיץ מעהם.
ולא תלען אלקום. פאנה
מבארך: יג) פקאם באלג'דאה.
פקאל לרויסא בלק. אמצי
אלי בלדכם. לאן אללה
נהאפי. אן אמצי מעכם:
יד) פקאם רויסא מואב. וגאו
אלי בלק. וקאלו. קוד אבא
בלעם אן יגי מענא: טו) פעאוד
בלק איציא. בעת רויסא.
אעצ'ם ואגל מן אולאיד:

בען. איתא לוט לי יתיה. מאם
אכול. לאגחא ביה קרב ואתרכניה:
ויאמר אלהים אל-בלעם
לא תלך עמהם לא תאר
את-העם כי ברוך הוא:
ואמר יי לבלעם. לא תיזיל עמהון. לא
תלוט ית עמא. ארי בריך הוא:

☪ טיבד בספרי תימן ☪ (שני) (חשישי בעחוברות)

ויקם בלעם בבקר ויאמר
אל-שרי בלק לכו אל-

ארצכם כי מאן יהוה לתתי להלך עמכם: וקם
בלעם בצפרא. ואמר לרבבי בלק. איזילו לארעכון. ארי רעוא קדם
יי. דלא למשבקי למיזל עמכון: ויקומו שרי מואב
ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו:
וקמו רבבי מואב. ואתו לות בלק. ואמרו. סריב בלעם למיתי עמנא:
ויספ עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים
מאלה: ואוסיף עוד בלק. שלח רבבין. סגיאין ויקירין מאלין:

— רש"י —

שונאם יותר מבלק: יב) לא תלך עמהם.
אמר לו אם פן אקללם במקומי. אמר לו לא
תאר את העם. אמר לו אם פן אברכם. אמר
לו אינם צריכין לברכתך. כי ברוך הוא. משל

זולק הרקדוק: יי) כי מאן יי. התרגום ארי רעוא קדם יי דלא למשבקי, כי תיבת לתתי
בלמ"ד סובלת לתרגם כן ויהיה הכוונה שרצונו ית' שלא להניחו לילך עמהם ויהיה הענין בקום
עשה משא"כ לגירסת הדפוס שמתרגם ארי לית רעוא קדם יי למשבקי שתהיה הכוונה אין
רצונו ית' להניחו להלך עמהם:

תפסיר רס"ג

טז) פגאו אלי בלעם. וקאלו לה. כדא קאל בלק אבן צפור. לא תמתנע מן אלמצייר אליי: יז) פאני סאפרמך גדא. וכל מא תקול לי אצנעה. ותעאל אלען לי הולאי אלקום: יח) פאגאב בלעם קואוד בלק וקאל להם. לו אעטאני בלק. מל ביתה פציה וד'הב. לא אסתטיע אן אתגאוז אמר אללה רבי. פאעמל צגירה או כפירה: יט) ואלאן אקימו אנתם איצא. הקנא אללילה. חתי

וַיִּבְאוּ אֶל-בְּלַעַם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בָּלַק בֶּן-צְפוּר אֶל-נָא תִמְנַע מִהַלֵּךְ אֵלַי: וְאַתּוּ לֹות בְּלַעַם. וְאָמְרוּ לֵיהּ. כַּדָּנָן אָמַר בָּלַק בֶּר צְפוּר. לָא כָעַן תִּתְמַנַּע מִלְּמִיתִי לְוֹתִי: **כִּי-כַבֵּד אֶכְבְּדֶךָ מְאֹד וְכָל אֲשֶׁר-תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וְלִכְה־נָּא קִבָּה לִי אֵת הָעַם הַזֶּה: אָרִי יִקְרָא אֵיקְרֶנְךָ לַחֲדָא. וְכָל דְּתִימַר לִי אֶעֱבִיד.**

ואיתא כען לוט לי. ית עמא הדין: **וַיַּעַן בְּלַעַם וַיֹּאמַר אֶל-עַבְדֵי בָלַק אִם-יִתֶּן-לִי בָלַק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לַעֲבֹד אֶת-פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוֹלָה: וְאָמַר לְעַבְדֵי בָלַק. אִם יִתֶּן לִי בָלַק. מְלֵי בֵיתִיהָ כֶּסֶף וְזָהָב. לִית לִי רְשׁוֹ. לְמַעַבְר עַל גְּזִירַת מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵי לְמַעַבְד זְעִירְתָא אוֹ רַבְתָּא: **וְעַתָּה שִׁבוּ נָא בְּזָה גַם-אַתֶּם הַלַּיְלָה וְאִדְעָה מַה-יִּסְרַף****

— כס"י —

אינו נוצח, ואני ודאי נוצח: לא אוכל לעבר. על פרחו גלה שהוא ברשות אחרים, ונתנבא כאן שאינו יכול לבטל הברכות שנתברכו האבות מפני השכינה: יט גם אתם. פיו הכשילו, גם אתם סופכם לילך בפיחי נפש פראשונים: מה יסרף. לא ישנה דבריו

לפיכך ויוסף עוד בלק: כי כבד אכבדך מאד. יותר ממה שהיית נוטל לשעבר אני נותן לך: יש מלא ביתו כסף וזהב. למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים. אמר, ראוי לו לתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי צריך לשכור חילות רבות, ספק נוצח ספק

תפסיר רס"ג

אנצ'ר מא יעאוד אללה אן
יכ'אטבני בה: כ) פואפא אמר
אללה בלעם לילא. וקאל. אן
כאן הולאי אלקום גאו לידעוד.
פקום אמץ מעהם. לכן
אלאמר. אלד'י אקולה לך
אצנעה פקט: כא) פקאם
באלג'דאה. ואסרג אתאנה.
ומציא מע רויסא מואב:
כב) ת'ם אשתד' ג'צ'ב אללה
למצי'יה טאמעא. פוקף מלך
אללה פי אלטריק ליחידה עו

יהוה דבר עמי: ובען. אורכו
כען הקא. אף אתון בליליא. ואדע.
מא יוסיף יי למלא עמי: ב ויבא
אלהים | אל-בלעם לילה
ויאמר לו אם-לקרא לך
באו האנשים קום לך אתם
ואך את-הדבר אשר-אדבר
אליך אתו תעשה: ואתא מימר
מן קדם יי לות בלעם בליליא. ואמר
ליה. אם למקרי לך אתו גובריא. קום איזיל עמהון. וברם. ית פתגמא.
דאמליל עמך יתיה תעביד: (שלישי) בספר תימן ויקם
בלעם בבקר ויחבש את-אתנו וילך עם-שרי
מואב: וקם בלעם בצפרא. וזריז ית אתניה. ואזל עם רבבי מואב:
כב ויחר-אף אלהים בי-הולך הוא ויתיצב
מלאך יהוה בדרך לשטן לו והוא רכב על-
אתנו ושני נערי עמו: ותקיף רוגזא די ארי איזיל הוא.

— כש"י —

שחבש הוא בעצמו. אמר הקדוש ברוך הוא
רשע כָּבֵר קְדַמְךָ אֲבֵרָהֶם אֲבֵייהֶם, שְׁנֵאמֵר
(בראשית כב, ג) וישכם אברהם בבקר ויחבש
את חמורו: עם שרי מואב. לבו בלבם שנה:
כב פי הולך הוא. ראה שהדבר רע בעיני
המקום ונתאזה לילה: לשטן לו. מלאך
שלהחמים היה והיה רוצה למנעו מלחטוא.
שלא יחטא ויאבד: ושני נערי עמו. מכאן

מברכה לקללה הלואי שלא יוסיף לברך.
כאן נתנבא שעתיד להוסיף להם ברכות על
ידו: כאם לקרא לך. אם הקריאה שלך
וסבור אתה לטול עליה שכר, קום לך אתם:
ואך. על פרוק את הדבר אשר אדבר אליך
אתו תעשה, ואף על פי כן וילך בלעם, אמר
שמה אפתנו ויתרצה: כא ויחבש את אתנו.
מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה,

תפסיר רס"ג

ד'אלך. והו ר'אכב עלי
 א'תאנה. ומעה ג'לאמיה:
 (כג) פ'למא ר'את אל'אתאן מ'לך
 אל'לה קאימא פי אל'טריק.
 וסיפה מצלת פי י'דה. מאלת ען
 אל'טריק. וס'את פי אל'צ'יאע.
 פ'צ'רבהא בלעם. ל'ירדהא אלי
 אל'טריק: כד) ת'ם וקף מ'לך
 אל'לה. פי זקאק אל'פ'רום.
 ודנאך ג'דאר ימנה ויסרה:
 (כד) פ'למא ר'אתה אזד'חמת מע
 אל'חאיט. פ'צ'ג'טת רגל בלעם

ו'אתעתד. מ'לאכא ד'יי. ב'אורחא ל'שטן
 ל'יה. והוא ר'ביב על א'תנ'יה. ותרין
 ע'ולימוהי ע'מיה: כג) ו'תרא האתון
 א'ת-מ'לאך יהוה נ'עב
 ב'ד'רך ו'חרבו ש'לופה ב'ידו
 ו'תט האתון מן-ה'דרך
 ו'תלך ב'שדה ו'יד בלעם
 א'ת-ה'אתון ל'ה'תתה ה'דרך:

ו'חזת א'תנא ית מ'לאכא ד'יי מ'עתד
 ב'אורחא. ו'חרב'יה ש'ליפא ב'יד'יה. וס'טת א'תנא מן אורחא. ו'אזלת
 ב'חקלא. ומחא בלעם ית א'תנא. ל'אס'טיותה ל'אורחא: כד) ו'יעמד
 מ'לאך יהוה ב'מש'עול ה'כרמים ג'דר מ'זה ו'ג'דר
 מ'זה: וקם מ'לאכא ד'יי. ב'שביל פ'רמ'יא. א'תרא ד'ג'דירא מ'פא
 ו'ג'דירא מ'פא: כד) ו'תרא האתון א'ת-מ'לאך יהוה
 ו'תל'חץ אל-ה'קיר ו'תל'חץ א'ת-ר'גל בלעם
 א'ל-ה'קיר ו'יס'ף ל'ה'כ'תה: ו'חזת א'תנא ית מ'לאכא ד'יי.

— רס"י —

את שלו ו'אבוא עליו ב'אמנותו. וכן היה סופו
 (במדכ לא, ס) ואת בלעם בן בעור הרגו
 ב'חרב: כד ב'מש'עול. כ'תרגומו ב'שביל. וכן
 (מ"א כ, י) אם ישפק ע'פר שומרון לש'עלים.
 ע'פר ה'נדבק ב'כפות ה'רגלים ב'הלוכו, וכן
 (ישעי מ, יב) מי מ'דד ב'ש'עלו מים, ב'רגליו
 ו'ב'הלוכו: ג'דר מ'זה ו'ג'דר מ'זה. ס'תם ג'דר
 ש'לאבנים הוא: ככ) ו'תל'חץ. היא ע'צמה:
 ו'תל'חץ. את א'חרים, את ר'גל בלעם:

לאדם ח'שוב ה'יוצא ל'דרך יול'ך עמו שני
 א'נשים לש'משו ו'חוזרים ומ'שמשים זה את
 זה: כג) ו'תרא האתון. והוא לא ר'אה, ש'נתן
 ה'קדוש ברוך הוא ר'שות ל'בהמה ל'ראות
 יותר מן האדם, ש'מתוך ש'יש בו ד'עת ת'ט'רף
 ד'עתו כ'ש'יראה מ'זיקין: ו'חרבו ש'לופה ב'ידו.
 אמר ר'שע זה ה'ניח כ'לי א'מנותו, ש'כלי ז'ינן
 ש'לאמנות ה'עולם ב'חרב, והוא בא עליהם
 כפיו, ש'הוא א'מנות ש'להם, אף א'ני א'תפוש

תפסיר רס"ג

אלי אלחאיט. פזאוד פי צירבהא: כו) תים עאוד מלך אללה פגאז. ווקף פי מוציע מציק. מא לים טריק אן ימיל ענה ימנה ולא יסרה: כז) ולמא ראתה רבצית תחת בלעם. פאשתד גיצ'ב בלעם. פצירבהא באלעצא: כח) פפתח אללה פאהא. פקאלת לבלעם מא דא צנעת בך. אד' צירבתני. הדיה אלמרה אלתיאלתי: כט) קאל. לאנד תמרדת בי. ולו אן פי ידי סוף לקתלתך: ל) קאלת. אליס אנא

ואדחיקת עם פותלא. ודחקת. ית רגלא דבלעם לכותלא. ואוסיף לממחה: **כז** ויֹסֵף מִלֵּאד־יְהוָה עֲבוֹר ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמואל: ואוסיף מלאכא דיי עבר. וקם באתר עק. דלית אורח למסטי לימינא ולשמאלא: **כח** ותרא האתון את-מלאך יהוה ותרבץ תחת בלעם ויחר-

אף בלעם ויך את-האתון במקל: וחזת אתנא ית מלאכא דיי. ורבעת תחות בלעם. ותקיף רוגזא דבלעם. ומחא ית אתנא בחוטר: **כט** ויפתח יהוה את-פי האתון ותאמר לבלעם מה-עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים: ופתח יי ית פומא דאתנא. ואמרת לבלעם מא עבדית לך. ארי מחיתני. דנן תלת זמנין: **כט** ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו יש-חרב בידי כי עתה הרגתיך: ואמר בלעם לאתנא. ארי חייבת בי.

— רס"י —

כס זה שלש רגלים. רמו לו אתה מבקש לעקור אמה החונגת שלש רגלים בשנה: כט התעללת. כתרגומו לשון גנאי ובזיון: לו יש חרב בידי. גנות גדולה הנה לו דבר זה בעיני השרים, זה הולך להרוג אמה

כו ויֹסֵף מִלֵּאד־ה' עֲבוֹר. לעבור עוד לפניו להלוך להיות לפניו במקום אחר, כמו (כרמית לג, ג) והוא עבר לפניהם. ומדרש אנדה יש בתנחומא מה ראה לעמוד בשלשה מקומות, סימני אבות הראהו:

תפסיר רס"ג

אתאנך אלדי רכבתני. מנד' פנת אלי הדיא אליום. הל עוודתך אן אצנע בך כדיא. קאל לא: לא) ת'ם פשף אללה ען בצר בלעם. פראא מלך אללה ואקפא פי אלטריק. וסיפה מצלת פי ידה. פכ'ר בין ידיה סאגדא: לב) פקאל לה מלך אללה. למ צ'רבת אתאנך.

אלו פון אית חרבא בידי. ארי כען קטלתיד: **וְתֹאמַר הָאֲתוֹן אֶל-בְּלָעַם הַלּוֹא אֲנֹכִי אֶתְנֶךָ אֲשֶׁר-רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכֵּן הִסְפַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:** וְאָמַרְתָּ

אתנא לבלעם. הלא אנא אתנך דרכיבת עלי. מדאיתך עד יומא הדין. המילף אליפנא. למעבד לך כדין: וְאָמַר לֹא: **וַיַּגֵּל יְהוָה אֶת-עֵינַי בְּלָעַם וַיֵּרָא אֶת-מְלֶאכֶךָ יְהוָה נֹצֵב בַּדֶּרֶךְ וַחֲרָבוֹ שְׁלֹפָה בְּיָדוֹ וַיִּקַּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו:** וגלא יי ית עיני בלעם. וחזא. ית מלאכא די מעתד באורחא. וחרביה שליפא בידיה. וכרע וסגיד לאפוהי: **וַיֹּאמֶר אֵלָיו מְלֶאכֶךָ יְהוָה עַל-מָה הִפִּיתָ אֶת-אֶתְנֶךָ זֶה שְׁלוֹשׁ רַגְלִים הִנֵּה אֲנֹכִי יַעֲתִי לְשַׁטֵּן כִּי-יֵרֵט הַדֶּרֶךְ לְנִגְדֵי:** וְאָמַר לִיה מְלֶאכֶא דִּי.

— כש"י —

נטתה, בשביל שהדרך לנגדי, כלומר לקנאתי ולהקניטני. ולפי משמעו כי חרד הדרך לנגדי לשון רטט, כי ראיתי בעל הדרך שחרד ומחר הדרך שהוא לכעסי ולהמרותי ולהמראתי. ומקרא קצר הוא, כמו (ש"צ יג, לט) ותכל דוד. לישנא אחריןא ירט לשון רצון, וכן (איז טז) ועל ידי רשעים ירטני מפייס ומנחם אותי על ידי רשעים, שאינן אלא מקניטים:

שלמה בפיו, ולא תון זו צריף לכלי זין: ל הַהִסְכֵּן הִסְפַּנְתִּי. כתרגומו, וכן (איז כז, ז) הלאל יסכן גבר. ורבותינו דרשו מקרא זה בגמרא אמרו ליה, מאי טעמא לא רכבת אסוסיא. אמר להון ברטיבא שדאי ליה וכו', כדאיתא במסכת עבודה זרה (ז, ז): **לכ כי ירט הדרך לנגדי.** רבותינו חכמי המשנה דרשוהו (שז סה, ב) נוטריקון יראה ראתה,

תפסיר רס"ג

הדיה אלמרה אלתיאלתיה. ואנא כירגת אן אחידך. אדי תורטת אלטריק תדיאי: (לג) חתי ראתני פמאלת עני. הדיה אלמרה אלתיאלתיה. פלו לם תמיל עני. לקתלתך אללאן ובקיתתהא: (לד) קאל לה קוד אכטיית. אדי לם אעלם. אנך ואקף תלקאי פי אלטריק ואללאן פאן סאך מיציי רגעתי: (לה) קאל לה. אמין מע אלקום.

על מא. מחיתא ית אתנד. דנן תלת
זמנין. האנא נפקית לשטן. ארי גלי קדמי
דאת רעי למיזל באורחא לקבלי:
**ותראני האתון ותט
לפני זה שלש רגלים אולי
נטתה מפני כי עתה
גם-אתכה הרגתי ואותה**

החיייתי: וחזתני אתנא. וספת מן
קדמי. דנן תלת זמנין. אלו פון
לא ספת מן קדמי. ארי בען. אף יתך קטלית ויתה קימית:
**ויאמר בלעם אל-מלאך יהוה חטאתי כי
לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך ועתה
אם-רע בעיניך אשובה לי: ואמר בלעם. למלאכא די
חבית. ארי לא ידעית. ארי את. מעתד לקדמותי באורחא. וכען אם
ביש בעינך אתוב לי: **ויאמר מלאך יהוה אל-בלעם****

— כש"י —

(ס) וְהִרְגַת אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה:
לִּי כִּי לֹא יָדַעְתִּי. גַּם זֶה גִּנּוּתוֹ, וְעַל פְּרָחוֹ
הוֹדָה, שֶׁהוּא הִיָּה מִשְׁתַּבֵּחַ שְׂיֹדֵעַ דַּעַת
עֲלִיוֹן, וּפְיוֹ הַעִיד לֹא יָדַעְתִּי: **אִם רַע בְּעֵינֶיךָ
אֲשׁוּבָה לִי.** לְהִתְרִיס נֶגֶד הַמָּקוֹם הַיָּא
תְּשׁוּבָה זֶה. אָמַר לוֹ הוּא בְּעַצְמוֹ צִוְּנִי לְלַכְתָּ,
וְאַתָּה מְלַאֵךְ מְבַטֵּל אֶת דְּבָרֶיךָ, לְמוֹד הוּא
בְּפִךְ, שֶׁאָמַר דְּבַר וּמְלַאֵךְ מַחְזִיר, אָמַר
לְאַבְרָהָם (נחשית כג, ז) קַח נָא אֶת בְּנֶךָ וְגוֹ,
וְעַל יְדֵי מְלַאֵךְ בִּטֵּל אֶת דְּבָרֶיךָ, אֵף אֲנִי אִם רַע
בְּעֵינֶיךָ צְרִיף אֲנִי לְשׁוּב:

לג אולי נטתה. כמו לולא, פעמים שאולי
משמש בלשון לולא: גם אתכה הרגתי.
הרי זה מקרא מסורס, והוא כמו גם הרגתי
אותך, כלומר לא העפכה בלבד קראתך על
ידי כי גם התריגה: **ואותה החיייתי.** ועתה
מפני שדברה והוכיחתך ולא יכלת לעמוד
בתוכחה, כמו שכתוב (פסוק ט) ויאמר לא.
על פן הרגתיך, שלא יאמרו זו היא
שסלקה את בלעם בתוכחה ולא יכול
להשיב, שחס המקום על כבוד הבריות, וכן
(ויקרא כ, טו. טז) ואת הבהמה תהרג, וכן

זולק הרקדוק: **ותראני האתון.** בא בפתח גדול תחת קמץ קטן והראוי ותראני (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

ועדא אלקול. אלדי אקולה לך
 קולה פקט. פמציא מעהם:
 לו פלמא סמע בלק במגי
 בלעם. כרג תלקאה אלי קריה
 מואב. אלתי עלי תכים ארנון.
 אלדי פי טרפה: לו קאל בלק
 לבלעם. אלס ארסלת אליך
 מרה קבל הדיה לאדעוד. לם לם
 תצאל אליי. אתרא. לים אקודר
 אן אכרמד: לח קאל. ואלאן
 קד צרת אליך אתראני

לך עם-הַאֲנָשִׁים וְאָפֶס
 אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אָדָּבַר
 אֵלֶיךָ אֹתוֹ תִּדְבֹּר וַיֵּלֶךְ
 בַּלְעָם עִם-שְׂרֵי בַלָּק: וַאֲמַר
 מִלֵּאכָא דֵּי לְבַלְעָם. אִיזִיל עִם גּוֹבְרִיא.
 וּבְרַם. ית פתגמא. דאמליל עמך יתיה
 תמליל. ואזל בלעם עם רברבי בלק:
 ❀ רביעין תימן ❀ ששי כשהן מחוברות כסת"י ❀

וַיִּשְׁמַע בַּלָּק בִּי-בֵּא
 בַלְעָם וַיַּעַב לְקִרְאָתוֹ אֶל-עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר
 עַל-גְּבוּל אַרְנוֹן אֲשֶׁר בְּקִצֵּה הַגְּבּוּל: וַשְּׁמַע בַּלָּק אֲרִי
 אֶתֵּא בַלְעָם. וּנְפַק לְקַדְמוֹתֶיהָ לְקִרְתָּא דְמוֹאָב. דְּעַל תְּחוּם אַרְנוֹן.
 דְּבַסְטָר תְּחוּמָּא: וַיֵּאמֶר בַּלָּק אֶל-בַּלְעָם הֲלֹא
 שָׁלַח שְׁלַחַתִּי אֵלֶיךָ לְקִרְאָתֶךָ לָמָּה לֹא-
 הִלַּכְתָּ אֵלַי הָאֲמָנָם לֹא אוֹכַל כְּבָדְךָ: וַאֲמַר בַּלָּק
 לְבַלְעָם. הֲלֹא מִשְׁלַח שְׁלַחַת לְוֹתְךָ לְמַקְרִי לָךְ. לָמָּה לָּא אֶתִּיתָא
 לְוֹתִי. הַבְּקוּשְׁטָא הוּיָתָא אָמַר. לִית אָנָּא יָכִיל לְיַקְרוֹתְךָ: וַיֵּאמֶר
 בַּלְעָם אֶל-בַּלָּק הִנֵּה-בָאתִי אֵלֶיךָ עִתָּהּ הֵיכַל

— רס"י —

לכ לך עם האנשים. בדרך שאדם רוצה
 לילך בה. מוליכין אותו. לך עם האנשים.
 כי חלקך עמהם וסופך להאבד מן העולם:
 ואפס. על פרךך את הדבר אשר אדבר וגו':
 עם שרי בלק. שמח לקללם כמותם:
 לו וישמע בלק. שלח שלוחים לבשרו: אל
 עיר מואב. אל מטרופולין שלו. עיר
 החשובה שלו. לומר ראה מה אלו מבקשים
 לעקור: לו האמנם לא אוכל כבודך. נתנבא
 שסופו לצאת מעמו בקלון:

תפסיר רס"ג

אסתטיע אן אקול שייא. אלא
 מא ילקנניה אללה פקט:
 לט) ומציא גמיעא. אלי אן
 גאא אלי קריה חוצות:
 ט) פד'בח בלק בקרא וג'מא.
 ובעת' בד'אלך אלי בלעם.
 ואלי אלדו'סא אלד'ין מעה:
 מא) פלמא פאן באלג'דאה.
 אכ'ד בלק בלעם. פאצעדה
 אלי בעץ ביאע מעבודה.
 פנצ'ר מן ת'ם בעץ אלקום:
 כג א) פקאל לה. אבן לי ההנא
 סבעה מדיא'בחה. ואעד לי

אוֹכַל דְּבַר מְאוֹמָה הַדָּבָר
 אֲשֶׁר יֹשִׁים אֱלֹהִים בְּפִי
 אַתּוֹ אֲדַבֵּר: וְאָמַר בְּלַעַם לְבָלָק.
 הֲאֵאתִיתִי לוֹתֵךְ. כֵּעֵן. הֲמִיכַל יִכְלֹנָא
 לְמַלְלָא מְדַעַם. פִּתְגָמָא. דִּישׁוּי יי. בְּפוּמִי
 יִתִּיחַ אֲמַלִּיל: (רביעי/ששי כשהן פחוברות)

לֹט וַיֵּלֶךְ בְּלַעַם עִם-בָּלָק

וַיִּבְאוּ קְרִית חֲצוֹת: וְאִזְל
 בְּלַעַם עִם בָּלָק, וְאֶעְלִיחַ לְקְרִית מְחוֹזוֹהִי:

מ וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וַצֹּאן

וַיִּשְׁלַח לְבָלַעַם וּלְשָׂרִים אֲשֶׁר אֵתוֹ: וּנְכַס בָּלָק

תּוֹרִין וַצֹּאן. וְשִׁלַּח לְבָלַעַם, וּלְרַבְרַבִּיא דְעַמִּיחַ: מ"א וַיְהִי בַּבֶּקֶר

וַיִּקַּח בָּלָק אֶת-בְּלַעַם וַיַּעֲלֵהוּ בַמּוֹת בְּעַל וַיֵּרָא

מִשָּׁם קִצֵּה הָעַם: וַהֲוֶה בְּצַפְרָא. וּדְבַר בָּלָק יֵת בְּלַעַם. וְאֶסְקִיחַ

לְרַמַּת דְּחַלְתִּיחַ, וַחֲזָא מִתַּמָּן קִצֵּת מִן עַמָּא: כ"ג וַיֹּאמֶר

בְּלַעַם אֶל-בָּלָק בְּנֵה-לִי בֹזָה שְׂבַעָה מִזְבְּחַת

וַהֲכֵן לִי בֹזָה שְׂבַעָה פְרִים וְשְׂבַעָה אֵילִים:

— כ"ט"י —

לט קרית חצות. עיר מלאה שוקים דב'ר מועט, בקר אחד וצאן אחד בלבד:
 אנשים ונשים וטף בחוצותיה, לומר ראה מ"ס במות בעל. פתרגומו לרמת
 ורחם שלא יעקרו אלו: מ בקר וצאן. דחלתיה, שם עבודה זרה:

ז'לק הרקדוק: ד"ה דבר מאומה. שרש המלה הזאת מ"ם והה"א נוספה לפי שהמלה מלעיל
 ועניינה כלום (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

והנא. סבעה רתות' וסבעה
 כפאש: (ב) פצנע דיאלד.
 וקרבא. תזרא ופבשא עלי
 כל מד'בה: (ג) תים קאל
 לה. קף ענד קרפאנד.
 ואמצי אנא. פלעל יואפיני
 אמר אללה. ואי קול לקנניה
 אכ'פרתך בה. פמציא פי
 הדו: (ד) פואפא אמר אללה
 בלעם. וקאל יא רב. אפי קד
 נצי'דת סבעה מדיאבת. וקרבת
 תזרא ופבשא עלי כל מד'בה:

ואמר בלעם לבלק. בני לי הֲכֵא שבעא
 מדבחין. ואתקין לי הֲכֵא. שבעא תורין

ושבעא דכרין: **ויעש בלק
 כאשר דבר בלעם ויעל
 בלק ובלעם פר ואיל**

במזבח: ועבד בלק. כמא דמליל
 בלעם. ואסיק בלק ובלעם. תור ודכר על

כל מד'בת: **ויאמר בלעם
 לבלק התיצב על-עלתך**

ואלכה אולי יקרה יהוה לקראתי ודבר מה-

יראני והגדת לי וילך שפי: ואמר בלעם לבלק.
 אתעתד על עלתך. ואהך. מאם. יערע מימר מן קדם יי לקדמותי.

ופתגמא דיחזינני ואחוי לך. ואזל יחידי: **ויקר אלהים אל-**

בלעם ויאמר אליו את-שבעת המזבחות ערכת

ואעל פר ואיל במזבח: וערע מימר מן קדם יי בבלעם.

ואמר קדמוהי. ית שבעא מדבחין סדרית. ואסיקית. תור ודכר

— כש"י —

שלאלו בנו לפניך שבעה מזבחות, ואני
 ערכתני בנגד בלן. אברהם בנה ארבעה
 (בראשית יב, ז) ויבן שם מזבח לה' הנראה
 אליו. (שם יב, ט) ויעתק משם ההרה וגוי, (שם
 יג, יח) ויאהל אברהם וגוי ואחד בהר המוריה.
 ויצחק בנה אחד (שם כו, כה) ויבן שם מזבח
 וגוי. ויעקב בנה שתיים; אחד בשכם ואחד
 בבית אל: **ואעל פר ואיל במזבח.** ואברהם
 לא העלה אלא איל אחד:

כג ג אולי יקרה ה' לקראתי. אינו רגיל
 לדבר עמי ביום: **וילך שפי.** כתרנומו יחידי,
 לשון שופי ושקט. שאין עמו אלא שתיקה:
 ד **ויקר.** לשון עראי, לשון גנאי, לשון טמאת
 קרי, כלומר בקושי ובבזיון, ולא היה נגלה
 עליו ביום אלא בשביל להראות חבתן
 שלישראל: **את שבעת המזבחות.** שבעה
 מזבחות ערכתני אין פתיב כאן, אלא את
 שבעת המזבחות, אמר לפניו אבותיהם

תפסיר רס"ג

עַל כָּל מַדְבַּח: ^ה וַיִּשֶׁם יְהוָה
 דְּבַר בְּפִי בַלַּעַם וַיֹּאמֶר
 שׁוּב אֶל-בַּלַּק וְכֹה תִדְבֹר:
 וַיֹּשִׁי יי. פִּתְגָמָא בְּפּוּמָא דְּבַלַּעַם. וַאֲמַר.
 תּוֹב לוֹת בַּלַּק וּכְדִין תְּמַלִּיל:
 וַיֵּשֶׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב
 עַל-עֲלָתוֹ הוּא וְכָל-שָׂרֵי
 מוֹאָב: וְתַב לוֹתִיָּהּ. וְהָא מְעַתְד עַל

(ה) פִּלְקָנָה אֵלֶּהָ כְּלֵאמָר. וְקָאֵל.
 אֲרַגַע אֵלָי בַּלַּק וְקָל כְּדָא:
 (ו) פְּרַגַע אֵלֶיָּהּ. פְּאֲדָא בַּה
 וְאִקְרַף עַנְד קִרְבָּאנָה. הוּ וְגַמִּיע
 רַוִּיסָא מוֹאָב: (ז) פְּצִירָב מִתְּלִיָּה
 וְקָאֵל. מִן אָרֶם. סִיירִנִי בַּלַּק
 מְלִךְ מוֹאָב מִן גְּבַאֵל אֶלְמִשְׁרַק
 קֵאֵלֵא. תְּעַאֵל אֵלְעֵן לִי אֵל
 יַעֲקֹב. וְדִם אֵל אֶסְרָאִיל:
 (ח) מָא אָסֵב. מִן לָם יִסְבַּה
 אֶלְטָאִיק. וּמָא אָדִם. מִן לָם

עַלְתִּיָּהּ. הוּא וְכָל רִבְרֵי מוֹאָב: ^ז וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר
 מִן-אָרֶם יִנְחֲנִי בַּלַּק מֶלֶךְ-מוֹאָב מִהַרְרֵי-קָדָם
 לָכֹה אֲרָה-לִי יַעֲקֹב וְלָכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל: וְנָטַל
 מִתְּלִיָּה וַאֲמַר. מִן אָרֶם. דְּבַרְנִי בַּלַּק מְלָכָא דְּמוֹאָב מְטוּרֵי מְדַנְחָא.
 אֵיתָא לוֹט לִי יַעֲקֹב. וְאֵיתָא תְּרִיךְ לִי יִשְׂרָאֵל: ^ח מָה אָקֵב
 לֹא קֵבָה אֵל וּמָה אָזַעַם לֹא זַעַם יְהוָה:

— רס"י —

אָבִיו הָיָה רָאוּי לְהִתְקַלֵּל, מָה נֶאֱמַר שָׁם
 (סס כז, לג) גַּם בְּרוּךְ יְהוָה. בְּמִבְרָכִים נֶאֱמַר
 (דכריס כז, יב) אֵלֶּה יַעֲמָדוּ לְבָרַךְ אֶת הָעָם.
 בְּמִקְלָלִים לֹא נֶאֱמַר וְאֵלֶּה יַעֲמָדוּ לְקַלֵּל אֶת
 הָעָם. אֵלֹא עַל הַקְּלָלָה, לֹא רָצָה לְהִזְכִּיר
 עֲלֵיהֶם שֵׁם קְלָלָה: לֹא זַעַם ה'. אֲנִי אֵין כַּחֲזִי
 אֵלֹא שְׂאֲנִי יוֹדַע לְכוּן הַשְּׁעָה שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 זֶאֱרָה לִי יַעֲקֹב וְלָכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל.
 בְּשָׁנֵי שְׁמוֹתֵיהֶם אָמַר לוֹ לְקַלֵּלֶם. שְׂמִיא אֶחָד
 מֵהֶם אֵינוֹ מְבַהֵק: מָה אָקֵב לֹא קֵבָה אֵל.
 כְּשִׁהוּ רָאוּיִם לְהִתְקַלֵּל לֹא נִתְקַלְלוּ.
 כְּשִׁהוּכִיר אֲבִיהֶם אֶת עֹנָם, כִּי בְּאָפֶם הָרְגוּ
 אִישׁ. לֹא קָלַל אֵלֹא אָפֶם, שְׁנֶאֱמַר (כַּחֲשִׁית מֵט)
 אָרוּר אָפֶם. כְּשֶׁנִּכְנַס אֲבִיהֶם בְּמַרְמָה אֶצֶל

זֶלְק הַדְּקוּק: מִן אָרֶם. הַרִי"ש בַּפֶּתַח אַעֲפִי שֶׁהוּא מוֹכֶרֶת ע"ד הַזֹּרוֹת: מִהַרְרֵי-קָדָם. כִּכֵּל
 הַתִּיגָאן וְהַדְּפוּסִים הַקְדָּמוֹנִים אֵין מֵאֲרִיךְ בַּה"א וְהַשּׁוֹא נַח וְכֵן הוּא בִירוּשָׁלַיִם הַגְעִיא בַּמ"ם
 לְבַד וְכֵן כָּל הַרְרֵי שְׁבַתִּנ"ךְ דּוֹק וְתַשְׁכַּח. וּד"ל מֵהַרִי"ב הַרִי"ש חֲטָף עַכ"ל: וְלָכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל.
 תִּיבַת זַעֲמָה בַּטְּפָחָא בְּרוּב הַתִּיגָאן הַמְדוּקְדוּקוֹת וְנִכּוּן עַפִּי דַרְשַׁת רז"ל בְּתִיבַת אֲרָה לִי וְה"ה
 כֵּאֵן וְדוֹק. וּבִקְצַת תִּיגָאן כַּדְּפוּסִים:

מה אלוטיה. דלא לטיה אל. ומה
אתרכיה. דלא תרכיה יי:
ט **בִּי-מֶרֶאֵשׁ צָרִים אֲרָאֵנוּ**
וּמִגְבָּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הֵן-עַם
לְבַדָּד יִשְׁכֵּן וּבְגוֹיִם לֹא
יִתְחַשֵּׁב: ארי מריש טוריִא חזיתיה.
ומרמתא סביתיה. הא עמא בלחודיהון
עתידין דיחסנון עלמא. ובעממיא לא
יתדנון גמירא: **ד מי מנה עפר**

תפסיר רס"ג
יד'מה אללה: ט) ואנא אראה
מן רוס אלגבאל. ואלמחה מן
אליפאע. אנה שעב סיסכן
פרדא. ולא יחסב מע סאיר
אלאמם: י) יא מן יעד נסל
יעקוב. ויחצי ד'רייה אל
אסראיל אסאלך אן אמות
מות אלמסתקמיין. ותפון
אכ'רתי מות'להם: יא) קאל בלק
לבלעם. מא ד'א צנעת בי.
דעותך לתסב אעדאי. פאד'א

יַעֲקֹב וּמִסְפַּר אֶת-רֵבַע יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי
מוֹת יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי אַחֲרֵיתִי כְּמָהוּ: מן יפול לממני
ד'עדקיא דבית יעקב. דאמיר עליהון יסגון כעפרא דארעא. או חדא
מארבע משריתא דישראל. תמות נפשי מותא דקשיטוהי. ויהי סופי
כותהון: ויאמר בלק אל-בלעם מה עשית לי

— רס"י —

עמקם. שנאמר (דברים לז, יז) ה' ב'דד ינחננו.
וכשהאמות בטובה, הם אוכלין עם כל
אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון, וזהו
ובגוים לא יתחשב: **י מי מנה עפר**
יעקב וגוי. כתרגומו, דעדקיא דבית יעקב וכו'
מארבע משריתא, מארבע דגלים. דבר אחר
עפר יעקב אין חשבון במצות שהם מקימין
בעפר (דברים כז, י) לא תחרוש בשור ובחמור,
(ויקרא יט, יט) לא תזרע בלאים, אפר פרה,
ועפר סוטה וכיוצא בהם: **ומספר את רבע**
ישראל. רביעותיהון, זרע היוצא מן
התשמיש שלהם: **תמת נפשי מות ישרים.**
שבד'ם:

הוא כועס בה, והוא לא כעס כל הימים
הללו שבאתי אליך, וזהו שנאמר (מכה ו, ט)
עמי זכר נא מה יעץ וגו' ומה ענה אתו בלעם
וגו' למען דעת צדקות ה': **ט פי מראש**
צרים אראנו. אני מסתכל בראשיתם
ובתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיסודים
וחזקים בצורים וגבעות הללו על ידי אבות
ואמהות: **הן עם לבדד ישכון.** הוא אשר וכו'
לו אבותיו לשכון ב'דד, כתרגומו: **ובגוים לא**
יתחשב. כתרגומו, לא יהיו נעשין ב'לה עם
שאר האמות, שנאמר (יחזקאל ל, יא) כי אעשה
כ'לה בכל הגוים וגו' אינן נמנין עם השאר.
דבר אחר כשהן שמחין אין אמה שמחה

תפסיר רס"ג

לִקְבֵי אִיבֵי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה
 בִּרְכַת בְּרִיךְ: וְאָמַר בֶּלֶק לְבַלְעָם.
 מָה עֲבַדְתָּ לִּי. לְמַלְט שְׁנָאֵי דְבִרְתְּךָ. וְהִיא
 בְּרָכָא מְבָרִיכַת לְהוֹן: ^{יב} וַיַּעַן
 וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יֹשִׁים
 יְהוָה בְּפִי אֶתוֹ אֲשַׁמֵּר
 לְדַבָּר: וְאֵתִיב וְאָמַר. הֲלֹא. יְת דִּישׁוּי
 יי בְּפוּמֵי יְתִיָּה אֲשֶׁר לְמַלְלָא:
 ❀ חַמְדִּישׁוּי בְּסַפְרֵי תִיטָן ❀ (חַמְדִּישׁוּי) ^{יג} וַיֹּאמֶר

בך תבארך פיהם: יב) פאגאבה קאילא. אלא אן מא ילקנניה אללה אחפצה ואקולה: יג) קאל לה בלק. תעאל מעי. אלי מוציע אכיר תנצירה מן תים. לכנד תנציר בעציה ולא כלה. פתסבה לי מן תים: יד) פאכדיה אלי אלציעה. אלמטרפה אלי ראס אלקלעה. פבנא הנאך סבעה מדיאבה. וקרוב תזורא וכבשא עלי כל מדיבת: טו) קאל לבלק. קף ההנא ענד

אֵלָיו בֶּלֶק לֵךְ-נָא אֵתִי אֶל-מְקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר
 תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אָפֶס קִצְהוּ תִרְאֶה וְכֹלוּ לֹא
 תִּרְאֶה וְקִבְּנוּ-לִי מִשָּׁם: וְאָמַר לִיָּה בֶּלֶק. אֵיתָא פְּעַן עַמִּי.
 לְאַתֵּר אַחֲרָן דִּתְחַזִּינְיָה מִתַּמָּן. לְחוּד קִצְתִּיָּה תְחַזִּי. וְכוּלִּיָּה לֹא תְחַזִּי.
 וְתִלוּטִיָּה לִי מִתַּמָּן: ^{יד} וַיִּקְחֵהוּ שָׂדֵה עֲפִים אֶל-רֹאשׁ
 הַפְּסָגָה וַיִּבֶן שְׁבַעַת מִזְבְּחַת וַיַּעַל פָּר וְאִיל
 בַּמִּזְבֵּחַ: וְדַבְּרִיה לְחַקֵּל סְכוּתָא. לְרִישׁ רְמֵתָא. וּבְנָא שְׁבַעַת
 מִדְּבַחִין. וְאַסִּיק. תּוֹר וּדְכַר עַל כָּל מִדְּבַח: ^{טו} וַיֹּאמֶר אֶל-בֶּלֶק
 הֲתִיַּצֵּב כֹּה עַל-עֲלֹתֶיךָ וְאַנְכִי אֶקְרָה כֹּה:

כש"י

יג וקבנו לי. לשון צווי, קללהו לי: יד שדה ראה בלק שעתידה פרצה להפרץ בישראל צופים. מקום גבוה היה ששם הצופה עומד משם ששם מת משה. פסבור ששם תחול לשמור אם יבא חול על העיר: עליהם הקללה, וזו היא הפרצה שאני רואה: ראש הפסגה. בלעם לא היה קוסם בבלק. טו אקרה כה. מאת הקדוש ברוך הוא:

זלך הדקדוק: טו-טז ואנכי אקרה כה. ויקר. הקוף דגושה בשתייהן (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

קראבינד. ואנא אתלקא אלי
 ההנא: טז) פואפא אמר אללה
 בלעם. פלקנה פלאמא. וקאל
 פד"א: יז) פגא אליה. ואד"אה
 ואקף ענד קרבאנה. ור"יסא
 מואב מעה. קאל לה מא ד"א
 קאל אללה: יח) פצרב מתלה
 וקאל. קום יא בלק ואסמע.
 ואנצת לקולי יא אבן צפור:
 יט) ליס אלטאיק פאלנאס
 פיכד"ב. ולא כפני אדם פינדם.
 אתראה יקול ולא יפעל. או

ואמר לבלק. אתעתד הכא על עלתך;
 ואנא אתמטי עד כא: טז) ויקר יהוה
 אל-בלעם וישם דבר בפיו
 ויאמר שוב אל-בלק וכה
 תדבר: וערע מימר מן קדם יי
 בבלעם. ושוי פתגמא בפומיה. ואמר:
 תוב לות בלק וכדין תמליל: יז) ויבא
 אליו והנו נצב על-עלתו
 ושרי מואב אתו ויאמר לו

בלק מה דבר יהוה: ואתא לותיה. והא מעתד על עלתיה.
 ורברבי מואב עמיה. ואמר ליה בלק. מא מליל יי: יח) וישא
 משלו ויאמר קום בלק ושמע האזינה עדי בנו
 צפור: ונטל מתליה ואמר. קום בלק ושמע. אצית למימרי בר צפור:
 יט) לא איש אל ויכזב ובן-אדם ויתנחם ההוא

— רס"י —

אקרה. לשון אתפעל: טז) וישם דבר בפיו.
 ומה היא השימה הזאת, ומה חסר המקרא
 באמרו שוב אל בלק וכה תדבר, אלא
 כשהיה שומע שאינו נרשה לקלל, אמר מה
 אני חוזר אצל בלק לצערו. ונתן לו הקדוש
 ברוך הוא רסן ונכה בפיו כאדם הפוקס
 בהמה בכה להוליכה אל אשר ירצה. אמר
 לו על כרחך תשוב אל בלק: יז) ושרי מואב
 אתו. ולמעלה הוא אומר וכל שרי מואב,
 כיון שראו שאין בו תקנה הלכו להם

וזלק הדקדוק: יח) קום בלק ושמע. הוי"ו מועמדת בגעיא והשי"ן בשוא ופתח לתפארת
 המלה (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדָבָר וְלֹא

יְקִימְנָה: לֹא כְמִלִּי בְּנֵי אֲנָשָׁא מִימַר

אֱלֹהָא. בְּנֵי אֲנָשָׁא אֹמְרִין וּמְכַדְּבִין. וְאִף

לֹא פְעוּבְדֵי בְּנֵי בִשְׂרָא דְאֲנוּן גְּזֵרִין

לְמַעַבְד תִּיבִין וּמִתְמַלְכִין. הוּא אֹמַר

וְעֵבִיד: וְכָל מִימְרֵיהּ מִתְקִים: כ הִנֵּה

בְּרַךְ לְקַחְתִּי וּבְרַךְ וְלֹא

אֲשִׁיבְנָה: הָא בְּרַכָּן קְבִילִית אֲבִרְכֵנִיה לְיִשְׂרָאֵל. וְלֹא אֲתִיב בְּרַכְתִּי

מִנְהוּן: כ אֲלֵהֶבֶט אֲוֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֲמַל

בְּיִשְׂרָאֵל יְהוֹה אֱלֹהֵי עַמּוֹ וְתִרְוַעַת מַלְךְ בּוֹ:

אִסְתַּכַּלִּית וְלִית פְּלַחֵי גְלוּלִין בְּדַבֵּית יַעֲקֹב. וְאִף לֹא עֲבָדֵי לֵיאוֹת שְׁקַר

בְּיִשְׂרָאֵל. מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵהוּן בְּסַעֲדֵהוּן. וּשְׂכִינַת מַלְכְּהוּן בְּיַנְיַהוּן:

כ ב אֵל מוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם כְּתוּעָפֹת רְאִים לּוֹ:

— רס"י —

מְדַרְשׁ נֶאֱחָה. לֹא הֵבִיט. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 אֲוֹן שְׂבִיעֵקֶב, בְּשִׁהָן עוֹבְרִין עַל דְּבָרֵי אֵינוּ
 מִדְּקִיד אֲחֵרֵיהֶם לְהַתְּבוּנָה בְּאֲנוּיָת [בְּאֲנוּן]
 שְׁלָהֶם וּבְעֲמַלְן שְׁהָן עוֹבְרִין עַל דְּתוֹ: עֲמַל.
 לְשׁוֹן עֲבֵרָה, כְּמוֹ וְהִרָה עֲמַל (תְּכֵלֵס ז, טו), כִּי
 אֲתָה עֲמַל וְכַעַס תְּבִיט (שׁס י, יד) לְפִי
 שְׁהֲעֵבְרָה הִיא עֲמַל לְפָנֵי הַמְּקוֹם: ה' אֱלֹהֵי
 עַמּוֹ. אֲפִלוּ מְכַעֲסִין וּמְמַרְסִים לְפָנֵי אֵינוּ זָו
 מִתּוֹכָן: וְתִרְוַעַת מַלְךְ בּוֹ. לְשׁוֹן חֲבֵה וְרַעוּת
 כְּמוֹ רַעָה דָּוָד (שְׁמוּאֵל ז' טו, לז) אוֹהֵב דָּוָד,
 וְיִתְנָה לְמַרְעָהוּ (שׁוֹפְטִים טו, ו) וְכֵן תִּרְגְּם
 אֲנִקְלוֹס וּשְׂכִינַת מַלְכְּהוּן בְּיַנְיַהוּן: כ ב אֵל
 מוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם. אֲתָה אֲמַרְתָּ הִנֵּה עִם
 יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, לֹא יֵצֵא מִעַצְמוֹ אֲלֵא הָאֱלֹהִים
 הוֹצִיאָם: כְּתוּעָפֹת רְאִים לּוֹ. כְּתוּקָף רוּם

לְהַמְיָתֶם בְּמִדְּבַר: הַהוּא אֹמַר וּגְיִי. בְּלִשׁוֹן
 תְּמִיחָה, וְתִרְגוּמוֹ תִּיבִין וּמִתְמַלְכִין, חוֹזְרִים
 וְנִמְלְכִין לְחֹזֵר בְּהֶם: כ הִנֵּה בְּרַךְ לְקַחְתִּי.
 אֲתָה שׁוֹאֲלֵנִי מַה דְּבַר ה', קְבִלְתִּי מִמְּנוּ
 לְבָרַךְ אוֹתָם: וּבְרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבְנָה. הוּא בְּרַךְ
 אוֹתָם וְאֵי לֹא אֲשִׁיב אֶת בְּרַכְתּוֹ: וּבְרַךְ. כְּמוֹ
 וּבְרַךְ וְכֵן הוּא גְזֵרַת רִי"ש, כְּמוֹ (תְּכֵלֵס טד, יח)
 אוֹיֵב חֲרָף, כְּמוֹ חֲרָף, וְכֵן (שׁס י, ג) וּבּוֹצֵעַ בְּרַךְ.
 הַמְהַלֵּל וּמְבָרַךְ אֶת הַגּוֹזֵל וְאוֹמַר, אֵל תִּירָא
 כִּי לֹא תַעֲנֶשׁ, שְׁלוֹם יְהִיָה לָהּ, מְרַגְזֵי הוּא
 לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאֵין לֹאמַר בְּרַךְ שֵׁם דְּבַר,
 שְׁאֵם כֵּן הִיָה נְקוּד בְּפִתּוּחַ קָטָן וְטַעְמוֹ לְמַעֲלָה,
 אֲבָל לְפִי שְׁהוּא לְשׁוֹן פֻּעַל הוּא נְקוּד קִמְזִין.
 וְטַעְמוֹ לְמַשְׁחָה: כ א לֹא הֵבִיט אֲוֹן בְּיַעֲקֹב וּגְיִי.
 כְּתִרְגוּמוֹ. דְּבַר אַחַר אַחֲרֵי פְּשׁוּטוֹ הוּא נְדַרְשׁ

אל דאפיקנון ממצרים, תוקפא ורומא
 דיליה: כג **כי לא נחש ביעקב**
ולא קסם בישראל כעת
יאמר ליעקב ולישראל
מה פעל אל: ארי לא נחשיא
 צבן דייטב לדבית יעקב, ואף לא קסמיא
 רען ברבות בית ישראל, כעדן, יתאמר
 ליעקב ולישראל, מא עבד אלהא:

תפסיר רס"ג
 מצר, פארק אלדים מאנע
 ענהם: כג) ולא טיירה תחיד פי
 אל יעקוב, ולא קאסומה
 תיוותר (קרי: תאתיר) פי אל
 אסראיל, ואנמא יקאל להם.
 מא צנע אלטאיק פקט: כד) והו
 שעב כלבו יקום, וכאסד ירתפע.
 אלדי לא ינצגע אלי אן יאכל
 פריסה, וישרב דם אלצרעא:

כז הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא
ישב עד-יאכל טרף ודם חללים ישתה: הא
 עמא כליתא שרי, וכאריא יתנטל, לא ישרי בארעיה עד דיקטול קטול.

— רס"י —

אינן מנחשים וקוסמים אלא נאמר להם על
 פי נביאיהם מה היא גזרת המקום, או אורים
 ותמים מגידים להם, ואונקלוס לא תרגם כן:
 כז **הן עם כלביא יקום** וגי'. בשקן עומדים
 משנתם שחרית, הן מתגברין כלביא וכארי
 לחטוף את המצות, ללבוש טלית לקרא את
 שמע ולהניח תפלין: **לא ישבב**, בלילה על
 מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מויק הבא
 לטרפו, כיצד קורא את שמע על מטתו
 ומפקיד רוחו ביד המקום, בא מחנה וגי'ס
 להזיקם, הקדוש ברוך הוא שומרם ונלחם
 מלחמותם ומפילם חללים, דבר אחר הן עם
 כלביא יקום וגי'. כתרנגומו: **ודם חללים**
ישתה, נתנבא שאין משה מת עד שיפיל
 מלכי מדן חללים ויהרג הוא עמהם, שנאמר
 (ישע יג, כז) ואת בלעם בן בעור הקוסם
 הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם:

וגובה שלו, וכן וכסף תועפות (איוז כז כט),
 לשון מעוז המה, ואומר אני שהוא לשון ועוף
 יעופף (בלשית 6 כ), המעופף ברום וגובה
 ותקף רב הוא זה ותועפות ראם עפירת
 גובה, דבר אחר, **תועפות ראם**, תקף ראמים,
 ואמרו רבותינו אלו השדים: כג **כי לא נחש**
ביעקב, כי ראוים הם לברכה שאין בהם
 מנחשים וקוסמים: **כעת יאמר ליעקב** וגי'.
 עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה
 חבתן לעין כל שהן יושבין לפניו ולומדים
 תורה מפיו ומחצתן לפניו ממלאכי השרת,
 והם ישאלו להם מה פעל אל, וזהו שנאמר
 והיו עיניך רואות את מוריך (ישעי ל, כ), דבר
 אחר יאמר ליעקב אינו לשון עתיד, אלא
 לשון הנה, אינן צריכין למנחש וקוסם כי
 בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל מה
 פעל הקדוש ברוך הוא ומה גזרותיו במרום,

וזלק הדקדוק: כג **כי לא נחש**, שם בן שש נקודות מפני העיין שהיא גרונית ונפתח כולו
 פת"ג (מהרי"ב):

תפסיר רס"ג

כה) קאל לה בלק, אד' לא תסבה סבא. פלא תבארפה ברפה: כו) פאגאבה קאילא. אלם אקול לך. אן כל מא יקולה אללה אצנעה: כז) קאל תעאל אכ'דך. אלי מוצע אכר. פלעל אן יסהל ענד אללה. פתסבה לי מן הנאד: כח) פאכ'דה. אלי ראס אלראביה. אלמטלעה עלי וגה

ונכסי עממיא יירת: כה ויאמר בלק אל-בלעם גם-קב לא תקבנו גם-ברך לא תברכנו: ואמר בלק לבלעם. אף מלט לא תלוטנון. אף ברבא לא תברכנון: כו ויען בלעם ויאמר אל-בלק הלא דברתי אליך לאמר כל אשר-

ידבר יהוה אתו אעשה: ואתיב בלעם. ואמר לבלק. הלא מלילית עמך למימר. כל דימליל יי יתיה אעביד:

⊗ שטייט הטימן בספרי שביעי כשהן מחוברות בסת"י ⊗ (שעי) (שביעי כשהן עחוברות)

כז ויאמר בלק אל-בלעם לכה נא אקחך אל-מקום אחר אולי יישר בעיני האלהים וקבתו לי משם: ואמר בלק לבלעם. איתא בען אדברנך. לאתר אחרן. מאים תהי רעוא מן קדם יי. ותלוטיה לי מתמן: כח ויקח בלק את-בלעם ראש הפעור הנשקר על-פני הישימן: ודבר בלק ית בלעם. ריש רמתא.

— רש"י —

כז גם קב לא תקבנו. גם ראשון מוסיף על גם השני וגם השני על גם ראשון, וכן גם לי גם לך לא יהיה (מלכיס א' ג, כו). וכן גם בחור גם בתולה (דברים לב, כה): כז וקבתו לי. אין זה לשון צווי כמו וקבנו, אלא לשון עתיד.

זלק הדקדוק: כה לא תקבנו. הקו"ף בקמץ חטף (מהר"ם):

אולי יישר בעיניו ותקבנו לי משם, מלד"כט מי"י בלע"ז [תקלל אותו]: כה ראש הפעור. קוסם היה בלק וראה שהן עתידין ללקות על ידי פעור ולא היה יודע במה, אמר שמוא הקללה תחול עליהם משם, וכן כל החוזים

דַּמְסַתְכִּיָּא עַל אִפִּי בֵּית יִשְׁמֹון:
 כֹּט וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בַּלָּק
 בְּנֵה-לִי בָזָה שְׁבָעָה
 מִזְבְּחֹת וְהִכֵּן לִי בָזָה
 שְׁבָעָה פָּרִים וְשְׁבָעָה
 אֵילִם: וַאֲמַר בַּלְעָם לְבַלָּק. בְּנֵי לִי
 הֲכֵא שְׁבַעַת מִדְּבַחִין. וְאֶתְקִין לִי הֲכֵא:
 שְׁבַעַת תּוֹרִין וְשְׁבַעַת דְּכַרְיִין: דַּ וַיַּעַשׂ
 בַּלָּק כַּאֲשֶׁר אָמַר בַּלְעָם

תפסיר רס"ג
 אלסמאוא: כט קאל. אבן לי
 ההנא סבעה מדיאבת. ואעד לי
 ההנא סבעה רתות' וסבעה
 כפאש: ל) פצנע כמא קאל לה
 בלעם. וקרב תזרא וכבשא
 עלי' כל מדיבחא: כד א) פלמא
 ראא בלעם. אן אלאצלה ענד
 אללה תבריד אל אסראיל, למ
 ימין' כאלמדתין אלאוולתין פי
 טלב אלפאלאת. פאקבל
 בקצדה אלי' ברהם: ב) פלמא
 מד בצרה וראדם. נאזלין עלי'

וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ: וַעֲבַד בַּלָּק. כַּמָּא דְאָמַר בַּלְעָם.
 וַאֲסִיק: תּוֹר וּדְכַר עַל כָּל מִדְּבַח: כַּד אַ וַיִּרְא בַּלְעָם כִּי
 טוֹב בְּעֵינָי יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְלֹא-הָלַךְ
 כַּפְעַם-כַּפְעַם לְקִרְאֹת נְחֹשִׁים וַיִּשֶׁת אֶל-
 הַמְּדַבֵּר פָּנָיו: וַחֲזָא בַלְעָם. אַרִי תְקִין. קָדַם יי לְבָרְכָא יֵת
 יִשְׂרָאֵל. וְלֹא הָלַיך בּוֹמֵן אֱלֹהִין לְקַדְמוֹת נְחֹשִׁיא. וְשׁוּי לְמַדְבְּרָא
 אַפּוּהִי: בַּ וַיִּשָּׂא בַלְעָם אֶת-עֵינָיו וַיִּרְא אֶת-
 יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטוֹ וְהָהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים:

— רס"י —

בכוכבים רואים ואינם יודעים מה רואים:
 כד 6 וירא בלעם כי טוב וגוי. אמר איני
 צריך לבדוק בהקדוש ברוך הוא כי לא
 יחפוץ לקללם: ולא הלך כפעם בפעם.
 כאשר עשה שתי פעמים: לקראת נחשים.
 לנחש אולי יקרה ה' לקראתו כרצונו, אמר
 רוצה ואינו רוצה לקללם, אנכיר עונותיהם,
 והקללה על הזכרת העברה תחול: וישת
 אל המדבר פניו. כתרגומו: 3 וישא בלעם
 את עיניו. בקש להכניס בהם עין רעה,
 והרי יש לה שלש מדותיו עין רעה
 ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה:

תפסיר רס"ג

וּזְקַף בַּלְעָם יְת עֵינוֹהִי. וְחִזָּא יֵת יִשְׂרָאֵל.
 שָׂרֵן לְשִׁבְטֵיהוֹן. וְשָׂרֵת עֲלוֹהִי רוּחַ נְבוּאָה
 מִן קָדָם יי: וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ
 וַיֹּאמֶר נֹאֵם בַּלְעָם בְּנֹו בְעוֹר
 וְנֹאֵם הַגִּבֹּר שְׂתֵם הָעֵינַי:
 וְנִטַּל מִתְּלִיָּה וַאֲמַר. אֵימֶר בַּלְעָם בַּר
 בְּעוֹר. וַאֲמִיר גּוֹבְרָא דְשִׁפִּיר חֲזִי: ד נֹאֵם
 שְׁמַע אֲמַר־יֵאל אֲשֶׁר מַחֲזָה

נְעִיָאִם אֲסִבְטָאֲהֶם. חֲלַת עֲלִיָּה
 נְבוּוֹהִי אֲלֵלָה: ג) פְּצִירָב מִתְּלִיָּה
 וְקֹאֵל. קָל יֵא בַלְעָם אֲבֹן בְּעוֹר.
 וְקָל יֵא אֵיִיָּהָ אֲלֵדְגֵל אֲלֵחֲדִיד
 אֲלֵבְצֵר: ד) וְקָל יֵא סֵאֲמַע
 אֲקוּוֹאֵל אֲלֵטֵאִיק. וְנֹאֲצִיר
 מְנֹאֲצִיר אֲלֵכֹאֲפִי. וְהוּוֹ נֹאִים
 מִפְּתוּחַ אֲלֵעֵינַי: ה) מֵא אֲגוּד
 אֲכִיִּיתֵד יֵא אֵל יַעֲקֹוב.
 וְכִנְאֲזֵלֵד יֵא אֵל אֲסֵרֵאִיל:

שְׂדֵי יַחֲזָה נִפְל וְגִלּוֹי עֵינַיִם: אֵימֶר. דְּשְׁמַע מִימֶר
 מִן קָדָם אֵל. דְּחִיזוּ מִן קָדָם שְׂדֵי חֲזִי. שְׂכִיב וּמִתְגִּלִּי לִיָּה:
 ה) מַה־טְבוֹ אֲהֵלִיד יַעֲקֹב מִשְׁפְּנֵתִיד יִשְׂרָאֵל:
 מֵא טְבֵא אַרְעֵד יַעֲקֹב. בֵּית מִשְׁרָד יִשְׂרָאֵל:

— רס"י —

שְׂתַרְגָּם אֲנִקְלוֹס. וְעַל שְׂאֲמֶר שְׂתוּם הָעֵינַי.
 וְלֹא אָמַר שְׂתוּם הָעֵינַיִם. לְמַדְנֹו שְׂסוּמָא
 בְּאַחַת מֵעֵינָיו הָיָה: ד נִפְל וְגִלּוֹי עֵינַיִם.
 פְּשׁוּטוֹ כְּתַרְגוּמוֹ. שְׂאִין נִרְאָה עֲלָיו אֵלֹא
 בְּלִילָה כְּשֶׁהוּא שׁוֹכֵב. וּמְדַרְשׁוֹ כְּשֶׁהָיָה נִגְלָה
 עֲלָיו לֹא הָיָה בּוֹ כֹּחַ לְעֵמּוּד עַל רַגְלָיו וְנוֹפֵל
 עַל פָּנָיו. לְפִי שְׂהָיָה עֶרֶל וּמֵאוּס לְהָיִית נִגְלָה
 עֲלָיו בְּקוּמָה זְקוּפָה לְפָנָיו: כ מַה טְבוֹ
 אֲהֵלִיד. עַל שְׂרָאָה פִּתְחֵיהֶם שְׂאִינַן מְכֻנְיִין
 זֶה מוּל זֶה: מִשְׁפְּנֵתִיד. חֲנִיּוּתִיד. כְּתַרְגוּמוֹ.
 דְּבַר אַחַר מַה טְבוֹ אֲהֵלִיד. מַה טְבוֹ אֲהֵל
 שִׁילָה וּבֵית עוֹלָמִים בִּישׁוּבָן שְׂמִקְרִיבִין
 בְּדֵן קְרִבְנוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם: מִשְׁפְּנֵתִיד.
 אַף כְּשֶׁהָן חֲרִבִין. לְפִי שְׂהָן מִשְׁכּוֹן עֲלֵיכֶם.
 וְחֲרִבְנָן כְּפָרָה עַל הַנְּפִשׁוֹת. שְׂנֹאֲמֶר כְּלָה ה' ^ה
 אֵת חֲמָתוֹ (אִיכ כ ד), וּבְכֹה כְּלָה. וַיִּצֵּת אֵשׁ
 בְּצִיּוֹן:

שׁוֹכֵן לְשִׁבְטֵי. רָאָה כָּל שִׁבְט וְשִׁבְט שׁוֹכֵן
 לְעֵצְמוֹ וַאֲיִנֹן מְעוֹרְבִין. רָאָה שְׂאִין פִּתְחֵיהֶם
 מְכֻנְיִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה. שְׂלֹא יִצִּיץ לְתוֹךְ אֲהֵל
 חֲבָרוֹ: וְתָהִי עֲלָיו רוּחַ אֱלֹהִים. עֲלָה בְּלָבוֹ
 שְׂלֹא יִקְלָלֶם: ג בְּנֹו בְּעוֹר. כְּמוֹ לְמַעֲיָנוּ מֵיָם
 (סְהִלִּס קִיד, ס). וּמְדַרְשׁ אֲגָדָה שְׂנִיָּהֶם הָיִו
 גְּדוֹלִים מְאֹבּוֹתֵיהֶם. בַּלֵּק בְּנֹו צְפוּר, אֲבִיו בְּנֹו
 הוּא בְּמִלְכוּת. וּבַלְעָם גְּדוֹל מְאֹבּוֹ בְּנִבְיָאוֹת.
 מְנָה בֵּן פִּרְס הָיָה: שְׂתֵם הָעֵינַי. עֵינֹו נִקְוֶרָה
 וּמוּצֵאֵת לְחוּץ וְחוּר שְׂלָה נִרְאָה פִּתּוֹת. וּלְשׁוֹן
 מִשְׁנָה הוּא כְּדֵי שׂוֹשְׂתוֹם וְיִסְתּוֹם וְיִגּוֹב
 (ע"י סט) וְרִבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ לְפִי שְׂאֲמֶר וּמִסְפֵּר
 אֵת רִבַּע יִשְׂרָאֵל, שְׂהַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא יוֹשֵׁב
 וּמוֹנֵה רְבִיעֵיִתֵיהֶן שְׂלִישְׂרָאֵל מְתִי תְבֵא טְפָה
 שְׂגֵלֵד הַצְּדִיק מְמַנֵּה אָמַר בְּלָבוֹ מִי שְׂהוּא
 קְדוּשׁ וּמִשְׂרֵתִיו קְדוּשִׁים יִסְתַּכַּל בְּדְבָרִים
 הַלְּלוּ. וְעַל דְּבַר זֶה נִסְמַת עֵינֹו שְׂלִבְלָעָם.
 וַיֵּשׁ מִפְּרִשִׁים שְׂתוּם הָעֵינַי פִּתּוּחַ הָעֵינַי, כְּמוֹ

תפסיר רס"ג

(ו) פְּהִי פְּאוּדִיָּה מְמַדוּדָה. וכגנאן עלי נהר. וכמצ'ארב צ'רבהא אללה. וכפ'ארוז עלי מא: ז) יחטל אלמא מן ד'ואל'יה. וג'רסה פי מא ג'זיר. ו'ורתפע מן אגג מ'לפה. ו'תתסאנא מ'מלפתה: (ח) אלטאיין אלמכ'ר'גהם מן מצר. כ'ארק אלד'ים מאנע ענהם. ו'הו יאכל

וּבְנַחֲלִים נָטְיוֹ בְּגִנַּת עָלִי
 נְהַר פְּאֵה־לִים נָטַע יְהוָה
 פְּאֵרְזִים עָלִי-מַיִם: פְּנַחֲלִין
 דְּמַדְבְּרִין. בְּגִנַּת שְׁקִיאָ דְעַל פְּרַת.
 כְּבוֹס־מַיָּא דְנַצַּב יֵי פְּאֵרְזִין דְנַצִּיבִין עַל
 מַיָּא: ז) יַל-מַיִם מַדְלִיוֹ וְזַרְעוֹ
 בְּמַיִם רַבִּים וִירֵם מַאֲגַג

מִלְכּוֹ וְתַנְשֵׂא מְלַכְתּוֹ: יסג'י מִלְכָּא דְיִתְרָבָא מְבַנוּהִי.
 וִישְׁלוּט בְּעַמְמִין סְגִיאִין. וִיתְקַף מַאֲגַג מְלַכְיָהּ. וְתַנְשֵׁל מְלַכוּתִיָּה:
 ח) אַל מוֹצִיאֻם מִמְצָרִים כְּתוּעַפַּת רְאִים לוֹ יֵאבֵל
 גּוֹיִם צָרִיו וְעַצְמוֹתֵיהֶם יִגְרֵם וְחִצָּיו יִמְחֹץ:

— רס"י —

ח) אל מוציאום ממצרים. מי גורם להם הגדלה הזאת, אל המוציאם ממצרים, בתוקף ורומ שלו יאכל את הגוים שהם צרי: ועצמותיהם. שלצרים: יגרם. מנחם פתר בו לשון שבירה, וכן (פניס כ, ג) לא גרמו לבקר, וכן (יחזקאל כג, לד) את חרשיה תגרמי, ואני אומר לשון עצם הוא שמגרר הבשר בשניו מסביב והמוח שבפנים, ומעמיד העצם על ערמימותה: וחציו ימחץ. אנקלוס תרגם חציו שלצרים, חלוקה שלהם כמו (זכאטי מט, כג) בעלי חצים, מרי פלוגתא, וכן ימחץ, לשון (שופטים כ, כו) ומחצה וחלפה רקתו, שיחצו את ארצם. ויש לפתור לשון חצים ממש, חציו שלחקדוש ברוך הוא ימחץ בדרם שלצרים, יטבול ויצטבע בדרם, כמו (תהלים סח, כד) למען תמחץ רגלך בדם. ואינו זו מלשון מכה, כמו מחצתי, שהצבוע בדם נראה כאלו מחוץ ונגוע:

וּבְנַחֲלִים נָטְיוֹ. שְׁנָאֲרָכוּ וְנִמְשָׁכוּ לְנִטוֹת לְמַרְחֹק, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ מִבְּרַכּוֹתֵינוּ שְׁלֹאוֹתוֹ רָשַׁע אָנוּ לְמַדִּים מָה הָיָה בְּלָבוֹ לְקַלְלָם כְּשֶׁאָמַר (פסוק 6) וַיִּשֶׁת אֶל הַמְּדַבֵּר פְּנִי, וְכִשְׁדַּפֵּף הַמְּקוֹם אֶת פִּי בְּרַכָּם מֵעֵין אוֹתָן קַלְלוֹת שֶׁבִקֵּשׁ לוֹמַר כו', כְּדֹאִיתָא בְּחַלְק (סנהדרין קה, 6): פְּאֵה־לִים. כְּתַרְגוּמוֹ, לְשׁוֹן מוֹר וְאֵה־לוֹת (תהלים מ, ט): נָטַע ה'. בְּגִן עֵדֶן. לְשׁוֹן אַחַר פְּאֵה־לִים נָטַע ה', כְּשֶׁמַּיִם הִמְתַּחֲזִין כְּאֵה־ל: נָטַע ה'. לְשׁוֹן נְטִיעָה מְצִינָה פְּאֵה־לִים, שְׁנָאֲמַר וַיִּטַּע אֱהֱלִי אֶפְרָיִם (דניאל יב, מ): ז) מַדְלִיוֹ. מִבְּאֵרוֹתָיו. וּפִירוּשׁוֹ כְּתַרְגוּמוֹ: וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים. לְשׁוֹן הַצְּלָחָה הוּא זֶה, כְּזֶרַע הַזֵּרַע עַל פְּנֵי הַמַּיִם: וִירֵם מַאֲגַג מִלְכּוֹ. מְלַךְ רֵאשׁוֹן שְׁלֵהֶם יִכְבוֹשׁ אֶת אֲגַג מְלַךְ עַמְלָק: וְתַנְשֵׂא מְלַכוּתוֹ. שְׁלִיעַקֵב יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שְׂיָבֵא אַחֲרָיו דָּוִד וְשְׁלֵמָה:

תפסיר רס"ג

אעדאיה מן אלאמם. ועצאמקם ינהש וסהאמה תדנפדם: ט) ואד"י גת"א ורב"ץ. פהו כאסד ולבו מן ד"א יתירה. מבארבך מבארבך. ולאענד מלעון: י) פאשתד ג'צ"ב בלק עלי בלעם וספק כפ"יה תרדא. וקאל לה. אנפא דעותך לתסב אעדאי. פאד"א בך תבארבך פיהם. תד"ה אלמרה אל ת"אלת"ה: יא) ואלאן פאנצ"רף אלי מוצ'עד. לקד עזמת אן אכרמך. פמנעד אללה מן אלכראמה: יב) קאל לה בלעם. אלם אקול לרסלך. אלד"י בעת"ת בהם אלי קאילא: יג) לו

אל דאפיקנון ממצרים. תוקפא ורומא דיליה. ייכלון בית ישראל נכסי עממיא שנאיהון. ובבנת מלכיהון יתפנקון וארעתהון יחסנון: ט) פרע שכב בארי וכלביא מי יקימנו מברכיך ברוך וארריך ארור: ינוח ישרי בתקוף באריא. וכליתא ולית דיקימניה. בריכך יהון בריכין. וליטך יהון ליטין: ספרי תימן ויחר-אף בלק אל-בלעם ויספק את-פפיו ויאמר בלק אל-בלעם לקב איבי קראתיך והנה ברכתך ברוך זה שלש פעמים: ותקיף רוגזא דבלק בבלעם. ושקפנון לידוהי. ואמר בלק לבלעם. למלט שנאי קריתך. והא ברכא מברכת להון. דנו תלת זמנין: יא) ועתה ברח-לך אל-מקומך אמרתי פבד אכבדך והנה מנעד יהוה מכבוד: וכען איזיל לך לאתךך. אמרית יקרא איקרנד. והא מנעד יי מן יקר: יב) ויאמר בלעם אל-בלק הלא גם אל-מלאכיקך אשר-שלחת אלי דברתי לאמר:

— רס"י —

ט פרע שכב בארי. בתרגומו. יתישבו בארצם בכם ונבורה: י ויספק. הכה זו על זו:

תפסיר רס"ג

אעטאני בלק. מל ביתה פציה וד'הב. לא אסתטיע. אן אתגאון אמר אללה. פאעמל גיידה או רדייה מן ראיי. אנמא אלדי יקולה אללה אקולה פקט: יד) ואלאן. האנא מנצ'רף אלי קומי. תעאל חתי אערפך. מא יצנע הולאי אלקום. בקומך פי אכיר אלאיאם: טו) פצ'רב מתלה וקאל. קל יא בלעם אבן בעור. וקל יא אייהא אלדגל אלחדיד אלבצר: טז) וקל יא סאמע

ואמר בלעם לבלק. הלא. אף עם אזגדך; דשלחתא לותי מלילית למימר:

אם-יתן-לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את-פי יהוה לעשות טובה או רעה מלבי אשר-

ידבר יהוה אתו אדבר: אם יתן לי בלק. מלי ביתיה כסף וזהב. לית לי רשו. למעבר על גזירת מימרא די. למעבר טבתא. או בשתא מרעותי.

דימליל יי יתיה אמליל: (שביעי) **ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך**

באחרית הימים: ובען. האנא אזיל לעמי. איתא אמלכנד מא דתעביד. ואחוי לך. מא דינעביד. עמא הדין. לעמך בסוף יומיא:

וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם

הגבר שתם העין: ונטל מתליה ואמר. אימר בלעם בר בעור. ואימר גוברא דשפיר חזי: **נאם שמע אמרי-אל**

— רס"י —

תדע שבלעם השיא עצה זו להכשילם בזמה, שהרי נאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם (לקמן לא, טז): **אשר יעשה העם הזה לעמך.** מקרא קצר הוא זה, איעצך להכשילם, ואומר לך מה שהן עתידין לתרע למואב באחרית הימים: טו **וידע דעת עליזן.** לכונן השעה שכועס בה:

יג **לעבר את פי ה'.** כאן לא נאמר אלהי, כמו שנאמר בראשונה, לפי שידע שנבאש בהקדוש ברוך הוא ונטרד: יד **הולך לעמי.** מעתה הריני בשאר עמי, שנסתלק הקדוש ברוך הוא מעליו: **לכה איעצך.** מה לך לעשות. ומה היא העצה, אלהיהם שלא לו שונא זמה הוא כו, כדאיתא בחלק (סכרין קו)

זולק הדקדוק: טו **נאם שמע.** תיבת שמע בפשטא אחת והיא מלרע:

תפסיר רס"ג

וידע דעת עליון מחזה
 שדי יחזה נפל וגלוי עינים:
 אימר. דשמע מימר מן קדם אל. וידע
 מדע מן קדם עלאה. חיוו מן קדם שדי
 חזי. שכיב ומתגלי ליה: אראנו
 ולא עתה אשורנו ולא
 קרוב דרך כוכב מעקב
 וקם שבט מישראל ומחץ
 פאתי מואב וקרקר כל-

אקנאל אלטאיק. ועארף
 מערפה אלעאלי. ונאצ'ר
 מנאצ'ר אלכאפי. והו נאים והו
 מפתוח אלעין: יז אמר אראה
 וליס הו אלעין. ואלמחה והו
 גיר קריב אן וטלע פוכב מן
 אל יעקוב. ויקום קציב מן אל
 אסראיל. פיוהן גהאת מואב.
 ויזלול סאיר בני שת: יח וסיכון
 אדום מנקרצ'א. וכדאלך
 שיער וסאיר אעדאיה.
 ואסראיל וזתאד תאידא:
 יט ואלדי יסתולי מן אל

בני-שת: חזיתיה ולא כען. סביתיה ולא איתוהי קריב. כד יקום
 מלכא מעקב. ויתרבא משיחא מישראל. ויקטיל רברבי מואב.
 וישלוט בכל בני אנשא: והיה אדום ירשה והיה
 ירשה שעיר איביו וישראל עשה חיל: והי אדום
 ירותא. והי ירותא. שעיר לבעלי דבבוהי. וישראל יצלח בנכסין:
 וירד מעקב והאביד שריד מעיר: ויחיות חד

— רס"י —

בור גקרתם (ישטיכ נא, 6) יקרוה עורבי נחל
 (משלי ל, יז) פוכי"ר בלע"ז [לנקב]: כל בני שת.
 כל האמות. שפלם יצאו מן שת בנו של אדם
 הראשון: יח והיה ירשה שעיר איביו.
 ישראל: יט וירד מעקב. ועוד יהיה מושל
 אחר מעקב: והאביד שריד מעיר. מעיר
 החשובה של אדום והיא רומי ועל מלך
 המשיח אומר בן, שנאמר בו וירד מים עד ים
 (סכ' עב) ולא יהיה שריד לבית עשו (טו' 6):

י אראנו. רואה אני שבחו של מעקב ונדלתו.
 אף לא עתה היא. אלא לאחר זמן: דרך
 כוכב. כתרנומו, לשון דרך קשתו (איכ"ב 3, 7).
 שהכוכב עובר בחץ, ובלע"ז דיסטניט [מונק]
 כלומר יקום מזל: וקם שבט. מלך רודה
 ומושל: ומחץ פאתי מואב. זה דוד, שנאמר
 בו השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים
 להמית וגו' (שמואל ב' 3, 31) וקרקר. לשון
 קורה כמו אני קרתי (מלכים ב' 17, 17) מקבת

זלק הרקדוק: "דרך כוכב מעקב. המאריך במ"ם בתיגאן:

תפסיר רס"ג

יעקוב. יביד אלשריד מן
אלקרא: (כ) תים ראא
אלעמלקיין. פצרב מתילה
וקאל. אוול תרב אלאמם
עמלק. ואכרתה אלי
אלאבאדה: (כא) תים ראא
אלקיניין. פצרב מתילה וקאל.
סיכון מגלסד צלבא. ותציר פי
אלצכר ופרך: (כב) ואדיא יפון
וקת לנפי אלקיניין. פכס יסבי
מנהם אלמוצליון: (כג) פצרב
מתילה וקאל. אלול למן יחיא.

מדבית יעקב. ויביד משייב מקרית
עממיא: **כ וירא את-עמלק
וישא משלו ויאמר ראשית
גוים עמלק ואחריתו עדי
אבד:** וחזא ית עמלקאה. ונטל מתליה
ואמר. ריש קרבא דישראל הוה עמלק.
וסופיה לעלמא ייבד: **כא וירא
את-הקיני וישא משלו
ויאמר איתן מושבך ושים**

בסלע קנך: וחזא ית שלמאה. ונטל מתליה ואמר. תקיף בית
מותבך. ושו בכרך תקיף מדורך: **כב כי אם-יהיה לבער
קין עד-מה אשור תשבך:** ארי אם יהי לשיצאה
שלמאה. עד מא אתוראה ישבינך: **כג וישא משלו ויאמר**

— רס"י —

אתה עמי היית בעצת הבה נתחכמה לו
(שמוס 6, י) ועתה נתישבת באיתן ומעוז
שלישראל: **כב כי אם יהיה לבער קין וגי.**
אשרך שנתקעת לתוקף זה שאינך נטרד עוד
מן העולם, כי אף אם אתה עתיד לגלות עם
עשרת השבטים ותהיה לבער ממקום
שנתישבת שם, מזה בכך: **עד מה אשור
תשבך.** עד היכן הוא מגלה אותך, שמא
לחלח וחבור, אין זה טרוד מן העולם, אלא
טלטול ממקום למקום ותשוב עם שאר
הגליות: **כג וישא משלו וגי.** פיון שהזכיר

כ וירא את עמלק. נסתכל בפרענותו
שלעמלק: ראשית גוים עמלק. הוא קדם
את כלם להלחם בישראל, וכך תרגם
אנקלוס ואחריתו לאבד בידם, שנאמר
תמחה את זכר עמלק (דברים כה, יט): **כא וירא
את הקיני.** לפי שהיה קיני תקוע אצל
עמלק, בענין שנאמר ויאמר שאול אל הקיני
וגי (שמואל א' טו, ו) הזכירו אחר עמלק, נסתכל
בגדלתן שלבני יתרו שנאמר בהם תרעותים
שמעותים שוכתים (דברי הימים א' 3, נה): **איתן
מושבך.** תמה אני מהיכן זכית לכך הלא

זלק הדקדוק: **כב לבער קין.** תיבת לבער מלעיל:

תפסיר רס"ג

אֹי מִי יַחִיָּה מִשְׁמוֹ אֵל:
 ונטל מתליה ואמר. וי לחיביא דיחון. פד
 יעביד אלהא ית אלין: פד וצים
 מיך כתיים וענו אשור
 וענו עבר וגם הוא עדי
 אבד: וסיען יצטרחן מרומאי. ויענון
 לאתור וישעבדון לעבר פרת. ואף אנון
 לעלמא ייבדון: פה ויקם בלעם
 וילך וישב למקמו וגם-

אדא ציירה אלטאיק: כד) ואלדראמיון מן פרציה קברס. לתעדב אלמוצליון ואל' עבריון. והם איצ'א אלי' אל' אבאדה: כה) ת'ם קאם בלעם ומצ'א ורגע אלי' מוצ'עה. ובלק איצ'א מצ'א אלי' סבילה: כה א) ת'ם אקאם אל אסראיל פי שטין. פבדא אלקום. אן יזאנו בנאת מואב: ב) פדעין באלקום. לד' באיח מעבודאתהן. פאפלו מנהא. וסגדו להא:

בלק הלך לדרכו: וקם בלעם. ואזל ותב לאתריה. ואף בלק
 אזל לאורחיה: פ כה א וישב ישראל בשטים ויחל
 העם לזנות אל-בנות מואב: ויתיב ישראל בשטין. ושרי
 עמא. למטעי בתר בנת מואב: ב ותקראן לעם לזבחי
 אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן:
 וקראה לעמא. לדבחי טעותהון. ואכל עמא. וסגידו לטעותהון:

— רס"י —

את שבית אשור אמר, אֹי מִי יַחִיָּה מִשְׁמוֹ אֵל. מי יכול להחיות את עצמו משמו אֵל אלה שלא ישם עליו הגוֹזֵר את אלה, שיעמוד סנחריב ויבלבל את כל האמות, ועוד יבואו: כד וצים מיך כתיים. ויעברו כתיים שהן רומיים בבירניות גדולות על אשור: וענו עבר. וענו אותם שבעבר הנהר: וגם הוא עדי אבד. וכן פרש דניאל עד די זלק הדקדוק: כג משמו אל. תיבת משמו מלרע: כד וישתחוו. המאריך ביו"ד וכן באיתן דתיבה זו דוק בכל המקרא ותמצא שכן הוא:

קטילת חיותא והובד גשמה (דניאל ז, יא):
 וצים. ספינות גדולות, כדכתיב וצי אדיר
 (ישעי' לג, כא) תרגומו ובורני רבתיא:

כה ב בשטים. כף שמה: לזנות אל בנות
 מואב. על ידי עצת בלעם כדאיתא בחלק:
 כ וישתחוו לאלהיהן. כשתקף יצרו עליו
 ואמר לה השמעני לי, והיא מוציאה לו דמות
 פעור מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה:

תפסיר רס"ג

ג) פלאזם אל אסראיל פעור אלצנם. פאשתד ג'צ'ב אללה עליהם: ד) פקאל אללה למוסי. כד' גמיע רויסא אלקום. ואצלבהם ללה תדיא אלשמס. וירגע שדה' ג'צ'ב אללה מן אל אסראיל: ה) פקאל מוסי לחכאמדם. יקתל כל רגל מן פי נאחיתה. מן מלאזמי פעור אלצנם: ו) ואדיא ברגל מן בני אסראיל קד אקבל. וקדם אלי מא בינהם אמראה מדיאנייה.

וַיַּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר
וַיַּחַר-אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל:
וְאֶת-חֹפֶר יִשְׂרָאֵל לְבַעַל אֶפְעוֹר וְתַקִּיף
רוּגְזָא דֵי בְּיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל-מֹשֶׁה קַח אֶת-כָּל-
רֵאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם
לִיהוָה נֶגֶד הַשָּׁמַיִם וַיֹּשֶׁב
חֵרוֹן אַף-יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל:
וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה. דְּבַר ית כָּל רֵישֵׁי עַמָּא.

ודון וקטול דחייב קטול. קדם יי לקביל שמשא. ויתוב. תקוף רוגזא דיי מישראל: ה) ויאמר משה אל-שפטוי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור: ואמר משה. לדיני ישראל. קטולו גבר גוברוהי. דאתחפרו לבעלא פעור: ו והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל-אחיו את-המדינית לעיני משה ולעיני כל-עדת

— רס"י —

ג פעור. על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו: ויחר אף ה' ב'ישראל. שלח בהם מגפה: ד קח את כל ראשי העם. לשפוט את העובדים לפעור: והוקע אותם. את העובדים: והוקע. היא תליה, כמו שמצינו בבני שאול והוקענום לה' (סמואל ז' כ"ו, ו) ושם תליה מפורשת בעבודה זרה בסקילה, וכל הנסקלין נתליין:

ג פעור. על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו: ויחר אף ה' ב'ישראל. שלח בהם מגפה: ד קח את כל ראשי העם. לשפוט את העובדים לפעור: והוקע אותם. את העובדים: והוקע. היא תליה, כמו שמצינו בבני שאול והוקענום לה' (סמואל ז' כ"ו, ו) ושם תליה מפורשת בעבודה זרה בסקילה, וכל הנסקלין נתליין:

וזלק הדקדוק: ויקרב אל אחיו את-המדינית. רז"ל אמרו שתפסה בבלוריתה ואמר למשה זו אסורה וכו'. ולעניות דעתי נראה דרז"ל דייקי תיבת את המדינית דמאי מרבה אלא מרבה שהקריב ענין מדינית אחרת דהיינו אשת משה שאמר לו בת יתרו מי התירה לך דו"ק:

תפסיר רס"ג

בחצירה מוסי' וגמאעתהם. והם יבפון. ענד באב כיבא אלמחצר: (ז) פלמא ראה פינתס אבן אלעזר. אבן הרון אלאמאם. קאם מן וסט אלגמאעה. ואכיד' רמחא פי ידה: (ח) פדכיל וראה אלי' אלקבה. וטענהמא גמיעא. אלדגל ואלאמראה פי בטנהא.

בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה בָּכִים
פָּתַח אֱהִל מוֹעֵד: וְהָא. גּוֹבְרָא
 מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְא. וְקָרִיב לְוֹת אַחוּהֵי יֵת
 מְדִינֵיתָא. לְעֵינֵי מֹשֶׁה. וְלֵעֵינֵי כָּל
 בְּנֵי-שֹׁתָא דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֲנוּן בְּכֹן. בְּתַרְע
 מִשְׁכַּן זְמָנָא: פפטיד וְיִרְא פִּינְחָס
 בֶּן-אֶלְעָזָר בֶּן-אֱהֵרֹן הַכֹּהֵן
 וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח

רֶמַח בִּידוֹ: וְחִזָּא. פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר. בֶּר אֱהֵרֹן כְּהֵנָּא. וְקָם מִגּו
 בְּנֵי-שֹׁתָא. וְנִסִּיב רִמְחָא בִּידֵיהּ: ^ה וַיָּבֵא אַחַר אִישׁ-יִשְׂרָאֵל
 אֶל-הַקֶּבֶה וַיְדַקֵּר אֶת-שְׁנֵיהֶם אֵת אִישׁ
 יִשְׂרָאֵל וְאֶת-הָאִשָּׁה אֶל-קִבְתָּהּ וַתַּעֲצֹר הַמַּגִּפָּה
 מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְעַל. בְּתַר גּוֹבְרָא בֶר יִשְׂרָאֵל לְקוֹבְתָא.
 וּבִזְע יֵת תְּרוּיְהוּן. יֵת גּוֹבְרָא בֶר יִשְׂרָאֵל. וְיֵת אֶתְתָּא בְּמַעְהָא.

— כ"ט —

את הראוי לו: ז וירא פנחס. ראה מעשה
 ונזכר הלכה, אמר לו למשה מקבלני ממך
 הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו
 קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוווקא, מיד
 ויקח רמח בידו וגוי: ח אל הקבה. אל האהל:
 אל קבתה. [אל הקבה] כמו הלחיים
 והשיבה כן בתוך זכרות שלומרי ונקבות
 שלה, וראו כלם שלא לחנם הרגם, והרבה
 נסים נעשו לו כו, כדאיתא התם (סכד' 33):

חסלת פרשת בלק

זלק הדקדוק: ^ה ויבא אחר איש ישראל. תיבת ויבא בתלשא ימין בכל התיגאן היפך
 הדפוסים וכן הוא בירושלמיים וכ"כ ר"מ לונזאנו:

במיתה ואתה יושב וכי, כדאיתא באלו קן
 הנשרפין (סכדיון 97 פ3, 6): את המדינית.
 כזבי בת צור: לעיני משה. אמרו לו משה,
 זו אסורה או מתרת, אם תאמר אסורה, בת
 יתרו מי התירה לך וכי, כדאיתא התם:
 והמה בוכים. נתעלמה ממנו הלכה כל
 הבועל ארמית קנאים פוגעים בו געו כלם
 בכביה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא.
 שנאמר (שמות 32, כ) ויטחן עד אשר דק וגוי
 וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פנחס ויטול

תפסיר רס"ג
ואנחבס אלובא. ען בני
אסראיל: ט) זכאן עדיד מן
מאת בדיאלד אלובא. ארבעה
ועשרין אלפא:

ואתכלי מותנא. מעל בני ישראל:
ט ויהיו המתים במגפה
ארבעה ועשרים אלף: והיו.
דמיתו במותנא. עשרין וארבעא אלפין:

פ פ פ

קד פיסוקים סימן מנחם

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
במשה עבדו, וב ישראל עמו. ובנביאי, האמת והצדק: (אמ)

הפטרה דזירא בלק

במיכה סימן ה'

והיה | שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת
יהוה כרביבים עלי-עשב אשר לא-יקוה
לאיש ולא ייחל לבני אדם: ויהי, שארא דבית יעקב. בגו,
עממין סגיאין. כטלא, מן קדם יי. פרסי מלקושא, דעל עסבא. דלא
מוריד, לאנש. ולא מכתר, לבר אנש: והיה שארית יעקב
בגוים בקרב עמים רבים פאריה בבהמות יער ככפיר
בעדרי-צאן אשר אם עבר ורמס וטרף ואין מציל: ויהי
שארא דבית יעקב, בעממא. בגו, עממין סגיאין. פאריא, בבעירא
בחרשא. כליתא, בעדרי ענא. דאם יעדי. וירמוס ויקטול, ולית דמשיזיב:
ג תרם ידך על-צריך וכל-איביך יפרתו: סגי מבכינ
תתקף ירך ישראל, על סנאד. וכל בעלי דבבך, ישתיצון:

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה וְהִכַּרְתִּי סוֹסֵיךָ מִקֶּרְבְּךָ
 וְהִאֲבֹדְתִי מִרְכַּבְתֶּיךָ: וַיְהִי בְּעֵדְנָא הַהוּא, אָמַר יי. וְאֲשִׁיזִי סוֹסוֹת
 עִמָּמִיא, מִבִּינְךָ. וְאוֹבִיד, רַתְּבִיהוֹן: ה וְהִכַּרְתִּי עָרֵי אֲרֻצֶּיךָ
 וְהִרְסֹתִי כָּל-מִבְּצָרֶיךָ: וְאֲשִׁיזִי קְרוֹי עִמָּמִיא, מֵאֲרַעְךָ. וְאִפְגַּר, כָּל
 כְּרִבִּיהוֹן תְּקִיפִיא: ו וְהִכַּרְתִּי כְּשָׁפִים מִיַּדְךָ וּמְעוֹנָנִים לֹא
 יִהְיוּ-לָךְ: וְאֲשִׁיזִי חֲרָשִׁין, מִבִּינְךָ. וּמְעַנְנִין, לֹא יִהְיוּ לָךְ: ז וְהִכַּרְתִּי
 פְּסִילֶיךָ וּמִצְבוֹתֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְלֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה
 יָדֶיךָ: וְאֲשִׁיזִי, צַלְמֵי עִמָּמִיא. וְקַמְתָּהוֹן, מִבִּינְךָ. וְלֹא תִשְׁתַּעַבֵּד עוֹד,
 לְעוֹבְדֵי יָד: ח וְנָתַתִּי אֲשִׁירֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ:
 וְאֶעֱקֹר שְׂתֵּלֵי עִמָּמִיא, מִבִּינְךָ. וְאֲשִׁיזִי, בְּעַלֵי דְבִבְךָ: ט וְעֲשִׂיתִי בְּאֶרֶץ
 וּבְחֻמָּה נָקַם אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ: וְאֶעֱבִיד. בְּרַגְזוֹ
 וּבְחֻמָּא. פְּרַעְנוֹת דִּין, מִן עִמָּמִיא. דְּלֹא קִבִּילוּ, אֶלְפִן אוֹרִיתָא:
 י שָׁמְעוּ-נָא אֶת אֲשֶׁר-יְהוָה אָמַר קוּם רִיב אֶת-הַהָרִים
 וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלְךָ: שָׁמְעוּ כְּעוֹן. ית דִּינִי, אָמַר. קוּם, דִּין עִם
 טוֹרִיא. וַיִּשְׁמַעֵן רַמְתָּא, קֹלְךָ: יא שָׁמְעוּ הָרִים אֶת-רִיב יְהוָה
 וְהֵאֲתָנִים מִסְּדֵי אֲרֶץ כִּי רִיב לִיהוָה עִם-עַמּוֹ
 וְעַם-יִשְׂרָאֵל יִתּוֹפַח: שָׁמְעוּ טוֹרִיא, ית דִּינָא דִּינִי. וְעִיקְרִיא, יסוּדֵי
 אֲרַעָא. אָרִי דִּינָא קָדָם יי, עִם עַמִּיהָ. וְעִם בֵּית יִשְׂרָאֵל, עֲבִיד תּוֹכִיחָא:
 יב עַמִּי מִה-עֲשִׂיתִי לָךְ וּמָה הִלְאֲתֶיךָ עֲנָה-בִּי: עַמִּי. מָא
 טָבָא אֲמַרִית לְמַעַבְד לָךְ, וְלֹא עֲבַדִּית. אוּ מָא מְרוּעָא קִשְׂיָא, אִסְגִּיתִי
 עֲלֶךָ. אִסְהִיד, קַדְמִי: יג כִּי הֵעֲלִיתֶיךָ מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית
 עֲבָדִים פְּדִיתֶיךָ וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת-מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמָרְיָם:

זלַק הַדְּקֻדּוּק: יב עֲנָה- Intelli-Accent

ארי אסיקתך, מארעא דמצרים. ומבית עבודתא, פרקתך. ושלחית
 קדמך, תלתא נביי. משה, לאלפא מסרת ודינין. אהרן, לכפרא על
 עמא. ומרים, לאוראה לנשיא: **ד עמי זכר-נא מה-יעין בלק**
מלך מואב ומה-ענה אתו בלעם בן-בעור מן-השטים
עד-הגלגל למען דעת צדקות יהוה: עמי. אדכר פען, מא
 מלך. בלק, מלכא דמואב. ומא אתיב יתיה, בלעם בר בעור. הלא גבורן
 אתעבידא לכון ממישר שטין, עד בית גלגלא. בדיל למדע, זכותא די:
כמה אקדם יהוה אכף לאלהי מרום האקדמנו
בעולות בעגלים בני שנה: במא אפלח, קדם יי. אשתעבד,
 לאלהא דשכינתיה בשמי מרומא. האפלח קדמוהי, בעלון. בעגליו, בני
 שנה: **הירצה יהוה באלפי אילים ברבבות נחלי-שמן**
האתן בכורי פשעי פרי בטני חטאת נפשי: היתרעי יי,
 באלפי דכרין. ברבבות, נחלין דמשח. האתין פרי בכרי, חלף חובי. חבוב
 מעי, חלף חטאי נפשי: **הגיד לך אדם מה-טוב ומה-יהוה**
דורש ממך כי אם-עשות משפט ואהבת חסד והצניע
לכת עם-אלהיך: אתחוא לך. אנשא, מא טב. ומא יי, תבע מנך.
 אלהין למעבד דין דקשוט, ומרחס גמילות חסדא. והוי צניע להלכא,
 בדחלתא דאלהך:

(גאלנו יהוה צבאות שמו קדוש ישראל:)

(פרקנא. יי צבאות, שמייה. קדישא, דישראל:)

על דא יתברך וישתבח, שמא רבא קדישא. די לעילא, חיא וקימא. מברך הוא לעלם,
 ולעלמי עלמאי:

זולק הורקדוק: **ד זכר נא מה יעין.** תיבת 'נא' בפשטא, בסת"י וברוב הדפוסים: למען. בזקף
 גדול בכל ספרי תימן ובירושלמיים. **כ ברבבות.** בקצת ספרים הרי"ש געיא, וא"כ השוא
 שבבי"ת נע וכן בדפוסים וברוב אין שם געיא. ועיין מ"ש בתלים ס' (ד') ג' שכך נר' עיקר ע"פ
 המוסרה: